

FIGUERES

VI

**APLEC
DE LA**

SARDANA

21 * MAIG * 1967

VI

APLEC DE LA SARDANA

l'aplec de l'empordà

FIGUERES, 21 MAIG 1967

Cobles:

PRAL. FIGUERES

CARAVANA

PRAL. GIRONA

BARCELONA

Us esperem, amics!

Sí, a tots els de casa, els de la ciutat i de la plana i els més allunyats, sien de la muntanya o de tots els indrets de les terres catalanes, us convidem ben amistosament, ben sincerament, amb la cordialíssima abraçada d'aquest Empordà que tant estimem, estimeu i us estima, a fruitar unes hores al compàs de la nostra música —uns dansant, altres escoltant— etzivada d'una manera clara i esplendent, per aquestes quatre cobles que enguany tenen al seu compte la programació de l'Aplec, com son la "Barcelona", la "Caravana", "La Principal de Girona" i "La Principal de Figueres".

Tots recordem, agradívolament, els aplecs dels anys anteriors en els quals aquestes i altres cobles, de vàlua ben reconeguda, van prendre-hi pari. Creiem, però, que no solament ens plauran com sempre, sinó que sabran créixer, en esforç i entusiasme, per tal de superar-se, si cal, i els és possible.

Ja sabeu que, cada any, aprofitem la celebració de l'Aplec per tal de recordar i homenatjar, dignament, a un o altre dels compositors figuerencs o empordanesos que tant bé saberen llegar-nos obres i composicions que no són pas moridores, ans al contrari, es mantenen fresques, vives i valentes com quan foren inspirades per llurs autors.

Començarem, el primer any, amb Pep Ventura, l'immortal creador de la Sardana Llarga, l'inspiradíssim compositor. Ensem, la mateixa diada, homenatjàvem el jove i intel·ligent compositor i col·laborador En Lluís Albert.

I seguirem amb els compositors de Peralada; En Josep Serra i el seu fill Joaquim, els quals feien fermaça de la seva música ben nostra i d'exaltació

*empordanesa. I, en anys successius: l'estimat músic
figuerenc Enric Sans, i els no menys estimats
Antoni Juncà i Simó Gratacós.*

Enguany, doncs, el dediquem als germans músics —compositors i interpretadors— fills de la veïna vila de Castelló d'Empúries, ambdós ben valuosos i reconeguts: En Josep i Angel Blanch Reynalt, dels quals en servem enyorivola recordança.

Per endavant, doncs, ja augurem un gran homenatge, bell i digníssim seguidor dels que el precediren.

Sardanistes tots: Us esperem a la germanívola, cordialíssima i ampla abraçada que us oferim, ben sincerament, estrenyent-vos les mans, al nostre Aplec!

VI APLEC DE LA SARDANA - FIGUERES

PROGRAMA

Matí, a les 10

Al Parc Bosc Municipal

PRIMERA AUDICIO DE SARDANES

Cobles:

Prol. Figueres, Caravana, Prol. Girona i Barcelona

Tarda, a les 4

Al Parc Bosc Municipal

SEGONA AUDICIO DE SARDANES

per les quatre cobles, en el transcurs de la qual es tributarà homenatge als compositors empordanesos JOSEP i ANGEL BLANCH REYNALT.

Tarda, a les 7

(simultàniament amb l'Aplec)

EXTRAORDINARIS BALLS

en cadascuna de les pistes de les societats, galantment cedides per llurs Junes Directives.

CASINO MENESTRAL

SOCIETAT CORAL ERATO

Orquestra Ritmos

Conjunt Els Corbs Negres

Orquestra Caravana

Orquestra Principal Girona

Nit, a les 10

A la Rambla

TERCERA i ULTIMA AUDICIO DE SARDANES

Cobles:

Principal Figueres i Barcelona

VI APLEC DE LA SARDANA

FIGUERES

COBLES, SARDANES I AUTORS

- P. F. PRINCIPAL FIGUERES**
- C. CARAVANA**
- P. G. PRINCIPAL GIRONA**
- B. BARCELONA**

Matí, a les 10

Al Parc Bosc Municipal

1	C.	Deixondiment		J. M. Tarridas
2	P. G.	Matinet		J. Baró
3	B.	Així som		T. Gil Membrado
4	P. F.	Galanteig		C. Saló
5	C.	El Cant dels ocells	(1)	Pep Ventura
6	P. G.	La Colla d'en Bosch	(2)	J. Llonch
7	B.	Marieta dels cabells daurats		ANGEL BLANCH
8	P. F.	Petit Xavier		F. Juanola
9	C.	Palamosina		J. Cristau
10	P. G.	La Pepa gallinaire		J. Bonaterra
11	B.	Amors de mainada		L. Albert
12	P. F.	Repuntejant		J. M. Boix
13	Conjunt	LA NOIA MATINERA		JOSEP BLANCH
14	C.	Nit de Maig a Figueres	(3)	R. Mariano
15	P. G.	Emília		B. Vallmajó
16	B.	Campanes al vol		J. Fornells
17	P. F.	Noies de Begas		R. Vilá

Tarda, a les 4

Al Parc Bosc Municipal

1	P. G.	Andorra aimada		N. Paulís
2	C.	La Rosius		J. M. Vilá
3	P. G.	La Mare de Déu	(4)	JOSEP BLANCH
4	C.	Refilets de Vilajuïga		J. Bonaterra
5	P. G.	Les fires de Girona		L. Duran
6	C.	Bona amistat		M. Tudela
7	P. F.	Port de Llançà		R. Viladesau
8	B.	La parella del pintor Felip	(5)	A. Rimbau
9	Conjunt	FADRINA BONICA		ANGEL BLANCH
10	P. G.	L'Aplec de Figueres		F. Mauné
11	C.	Mar de Xaloc		V. Bou
12	P. F.	Noies poblenovines		J. Saderra
13	B.	Rialles i plors		J. Serra (p.)
14	P. F.	Olga		J. Roca D.
15	B.	En el celler d'en Lluch		R. Rosell
16	P. F.	Fermina		F. Mas R.
17	B.	Sota els pins del Pujolet		J. Serra (f.)

Nit, a les 10

A la Rambla Sara Jordà

1	B.	La font de l'Albera		E. Morera
2	P. F.	La poma d'or		R. Palmada
3	B.	La festa del barri		ANGEL BLANCH
4	P. F.	Passeig del mar		J. Cristau
5	B.	El pont de Sant Antoni	(6)	F. Basil
6	P. F.	Dijous		T. Gil Membrado
7	B.	Poncellament		J. Llonch
8	P. F.	Gaudinenca		J. Payerol
9	Conjunt	LA MASOVERA GUAPA		JOSEP BLANCH

Vegi's notes (1), (2), (3), (4), (5) i (6), referents a les sardanes senyalades en la pàgina següent.

NOTES PROGRAMA SARDANES

- (1) EL CANT DELS OCELLS, de Pep Ventura.— Dita melodia ha estat considerada com una de les més belles i sentimentals. A més a més, de la sardana, el Mestre Pau Casals ha tingut una especialíssima predilecció per tal de fer-la conèixer arreu del món.
- (2) LA COLLA D'EN BOSCH, de Joan Llonch.— Aquesta sardana composta l'any 1923, fou dedicada, ben gentilment per l'autor, a la colla d'amics sardanistes, com deixa entreveure el seu nom. Es ben balladora i molt agradívola i ens mostra tota la joia i eufòria de la joventut.
- (3) NIT DE MAIG A FIGUERES, de Rafael Mariano.— Aquesta sardana del molt estimat compositor Rafael Mariano és una prova més del gran amor que sent i ha sentit, de molts anys ençà, envers la nostra ciutat i, naturalment, per la Sardana, a la qual s'hi ha lliurat amb tota la seva innata simpatia i de manera ben intel·ligent. Agraïm de debó, a l'amic Rafael Mariano aquest gran interès en donar-nos, cada any, en la diada del nostre Aplec, una nova Sardana, prova palesa del seu amor per aquestes terres.
- (4) LA MARE DE DEU, de Josep Blanch.— Com totes les sardanes de Josep Blanch, aquesta és una prova més de la gran vàlua d'aquest compositor, fina fermaça del seu romanticisme i d'emporanisme cent per cent.
- (5) LA PARELLA DEL PINTOR FELIP, d'Artur Rimbau.— Aquesta sardana fou dedicada als fills del pintor Felip Vilà, puix que amb el compositor i família Felip Vilà els uneix una ben forta amistat. Ben balladora i jovial com totes les del Mestre Artur Rimbau.
- (6) EL PONT DE SANT ANTONI, de Francesc Basil.— Premiada en el primer Concurs Musical de Sardanes celebrat a les Valls d'Andorra.

Totes les composicions d'aquest compositor figuerenc són sempre una ferma garantia de pulcritud musical i ens recorden sempre una fidelíssima expressió del plorat Mestre Eduard Toldrà: "Amic, sardanista, escolta-les bé, estima-les bé les sardanes de Garreta, malgrat no siguin tan balladores com altres, car el teu cor també en seguirà el ritme".

Josep Blanch Reynalt

Angel Blanch Reynalt

Blanch Reynalt: record i ofrena

Ja fa força temps tenia pensat una mena d'esbós —com un somni— de la vida d'aquest músic empordanès que em commogué sempre amb l'accent ple, íntim, densíssim de les seves sardanes. La seva sardana, sadollada de ritme i de poesia, de contundència en les formes i el contingut; la seva sardana, d'una melodia harmoniosa o dolça, trenca-dissa com un plany o esplendent com una albada.

Jo voldria parlar avui d'un dels grans mestres de la cobla: Josep Blanch Reynalt, i m'impulsa a fer-ho la meua admiració envers les seves sardanes, que són veritables finestrals oberts a la terra empordanesa i el fenomen de la seva vida quotidiana.

Josep Blanch Reynalt nasqué a Castelló d'Empúries el dia 1 de setembre de l'any 1888. El seu pare era fuster a la vila del comtat d'Empúries, amb la seva catedral sense bisbe i el cant de la Muga, que romanseja mandrosament prop de les terres del conreu.

Josep Blanch Reynalt sentí, de petit, l'impuls de la música, que vingué sota la forma universal patrimoni dels

empordanesos, la sardana. Josep Blanch rebé al·liconaments de diferents mestres, entre ells alguns tan qualificats com els mestres Agramunt, Morera i Pau Guanter "Rossinyol". L'artista sobressortí aviat com intèrpret de fiscorn, violí i piano, incorporant-se precisament a la cobla "Els rossinyols" de Castelló d'Empúries, passant nou anys després a "La Principal" de Peralada.

Més endavant es produí un fet potser cabdal en la seva vida artística. El mestre Josep Serra, de Peralada, abandonà aquella vila i la famosa cobla, substituïnt-lo precisament Blanch Reynalt en la direcció d'aquella cobla d'inoblidable record, que creà una veritable aurèola entorn de la seva qualitat interpretativa.

Blanch assistí impotent, temps a venir, a la mort de la cobla "La Principal" de Peralada, un nom de llegenda dintre del món sardanista.

Degut al seu amplíssim domini de la tècnica musical, Blanch s'encarregà de fer les instrumentacions de les sardanes del seu mestre Enric Morera, sardanes que eren estrenades per la cobla de Peralada. Tocà sovint l'orgue de la catedral de Castelló, fins que aquell fou destruït. Col·laborà amb una orquestra de Figueres i amb la cobla "La Principal" de L'Escala. A més estigué dedicat, des de molt anys enrera, a l'ensenyament musical, tasca que li permeté incorporar molt nombroses figures a les nostres cobles més representatives. Deixebles seus foren, entre molts d'altres els seus propis germans Modest, Angel (q. a. c. s.) i Amadeu i diferents nebots.

Si la seva vinculació professional hagués estat limitada a tot el que hem vingut exposant fins ara, probablement Blanch hauria assolit una dimensió de figura comarcal, Blanch anà molt més lluny. Si fins ara els experts i crítics musicals han desconegut la personalitat d'aquest compositor, dia vindrà que s'avergonyeixin d'aquest oblit, de la mateixa manera que uns altres crítics i tractadistes haguereu d'avergonyar-se d'haver ignorat un geni que s'anomenà Juli Garreta.

Josep Blanch Reynalt ocupa un lloc perfectament definit en el nostre panorama musical. Les seves sardanes són pastades per una mà valenta, ardida, forta i viril. Tenen tot l'encís de la terra que els hi donà l'escalf i es manifesten amb una llenguatge de vegades brau i ferm, altres més subtil, però sempre tocat amb una lleu pinzellada nostàlgica o romàntica que es dilueix en el dens contingut racial. Blanch Reynalt admirà pel damunt de tot les simfonies de Beethoven i les grandioses peces de Ricard Wagner. La ri-

Cobla La Principal de Peralada. El mestre Josep Blanch amb el trombó, és el tercer de la dreta del segon rengle, drets, i el mestre Angel Blanch molt jove, el primer del rengle d'assentats quan iniciava la seva carrera artística interpretant el flabiol.

quesa cromàtica de Wagner provocà en Blanch Reynalt aquest seu culte a la grandiositat de les formes sonores, a les irrupcions plenes del metall, que l'apropen sovint a l'estil de l'Enric Morera.

Blanch els hi infón un matís eminentment característic i personal a les seves sardanes, amb l'exposició d'uns temes melòdics que el fan únic, impossible d'oblidar o confondre. Ara mateix evoco mentalment la tonada —la voluptuosa tonada de "La deixa flaires". Quina figura femenina dorm sota aquestes notes allargassades i sensuals que canta la tenora amb un to malenconiós i exultant a l'hora? Jo crec degué ser una noia de perfil grec, de pell més aviat bruna i cabellera lassa; de veu amb accent càlid, de maneres desinvoltes, plenes d'aquest aire mític que es troba present en la manera de fer de la dona empordanesa. I el mateix podria dir de "La masovera guapa", "La noia matinera" o "La molinera i el músic". De vegades Blanch s'endinsa pels viaranyes que obrí el geni Garreta, com per exemple en el passatge recitat pels fiscorns de "Quan el pare no té pa". Són unes irrupcions instantànies, que donen una bona prova de l'enorme capacitat creadora de Blanch.

Les seves sardanes no són pas massa sovintejades en els programes dels aplecs i ballades. Per a interpretar Blanch cal ser un músic completíssim. Les instrumentacions de Blanch exigeixen una cobla molt ben ajustada en les seves branques i, a més, una absoluta precisió, doncs el més petit allunyament pot conduir al naufragi. Entorn d'aquest punt recordaré l'epigrama que li va dedicar el "Gaiter de la Muga":

"Per què ompliu, Mestre Blanch,
tan complicats pentàgrames,
que els músics suen sang
i les tenores llàgrimes?"

Probablement per aquests motius les cobles no semblen pas massa predisposades a interpretar-lo tan sovint com caldria. Llevat de les sardanes que s'anomenaven més amunt, hom pot escoltar avui amb molta sort: "Amor vençut", "Aquelles nyacres", "La mare de Déu", "Meravellosa"...

Resta una part molt considerable de la seva obra per a cobla (Blanch va fer més de cent cinquanta sardanes) pràcticament desconeguda d'una majoria, sobretot dels joves.

En les gravacions en disc tampoc ha tingut gaire sort el mestre Blanch. Existeixen unes molt valuoses gravacions de les seves sardanes cabdals —"La deixa flaires", "La molinera i el músic", "Quan el pare no té pà"— a càrrec de la cobla "Barcelona", amb el tenora Josep Coll, el germà d'En Blanch, Angel, En Pere Moner, etc. Més endavant la mateixa cobla, dirigida per Joaquim Serra feu una gravació modèlica de "La masovera guapa" i en data molt recent l'esmentada cobla, en el seu "Disc d'Or" de la sardana inclogué de nou "La deixa flaires" i "Quan el pare no té pà".

L'antologia de la sardana, editada per una casa barcelonina, caigué en l'error imperdonable d'oblidar les sardanes d'En Blanch.

L'antologia de la sardana, editada per una casa barcelonina, caigué en l'error imperdonable d'oblidar les sardanes d'En Blanch.

La cobla "Els Montgrins", amb En Martirià Font Coll de primer tible i director, l'Agustí Montguilod de primer tenora i el meu amic Enric Vilà de primer fiscorn, va fer una molt interessant gravació de "La noia matinera", gravació que havia sigut duta a terme —no sé si poc temps abans o després— per la cobla "Maravella" de Caldes, en la

Cobla La Principal de La Bisbal. El mestre Angel Blanch, instrumentista de trombó, quart de la dreta, segon rengle drets.

que intervé com instrumentista un nebot d'En Blanch, anomenat Josep Calvet Blanch, que és a qui tinc de regraciar la major part de les informacions que donen certa consistència a aquest modest treball. La mateixa cobla "Maravella" impressionà també en disc "La masovera guapa", "Meravellosa" i "La mare de Déu".

Parlar d'En Blanch Reynalt a casa nostra, pot fer-se en qualsevol instant, és clar. Ara, crec esdevindria molt més eloqüent i potser més profitós, parlar de l'oblit d'uns i altres entorn de la figura d'aquest home, geniut i genial ensems. Fins ara sols he parlat de la part més popular i assequible de la seva obra: la sardana. No ens embranquem pas en el terreny dels seus himnes, goigs, gloses, peces de càmara, misses i àdhuc els ballables que va escriure. Qui en sap res? Llevat dels parents o els amics molt íntims, ningú en té notícia.

Blanch fou un home bo, entusiasta de la nostra terra, patriota fervent de l'Empordà nadiu. Blanch tingué el do de la cordialitat, d'allò que en diuen bonhomia. L'uní una bona amistat amb els mestres Enric Morera i Eduard Toldrà,

els escriptors Ruiz Contreras i Manuel Brunet, el poeta Carles Fages de Climent i les famílies Pitxot i Compte.

El seu "hobby", al marge de la música, fou la tasca d'ebenista, una dèria probablement vinculada amb la professió paterna.

Fou un home planer, de judicis directes, gens complicats, espontani i natural, sense gaires efectismes. Era un producte arquetípic d'aquesta singularíssima comunitat empordanesa, un dels nuclis més trascendents de la terra catalana, des de qualsevol punt de vista.

Jo no voldria parlar de l'obra d'En Blanch Reynalt, com si aquesta fos una peça de museu. Jo voldria comentar concerts dedicats íntegrament a aquest home, voldria llegir el seu nom als programes dels aplecs i voldria ser testimoni de la difusió de la seva obra per mitjà del recurs fabulós del disc.

Tot això sembla avui impossible. Potser més endavant deixarà de ser-ho. Déu ho vulgui. Mentrestant tenim d'acceptar el poc que hi ha, davant l'absència del molt que lamentem a cada instant. Valoro i estimo l'esforç de la vila comtal de Castelló d'Empúries que posà el nom de Josep Blanch Reynalt al carrer on havia nascut el mestre i on morí l'any 1954. De la mateixa manera valoro i estimo l'afecte de Figueres de l'Empordà, que ha tingut la gentilesa de dedicar el seu Aplec de la Sardana a la memòria dels germans Blanch.

En fer aquest senzill esbòs de la vida i l'obra d'En Josep Blanch Reynalt crec escaient retre-li un record al seu germà Angel, desaparegut en tràgic accident en data encara molt propera. Si en estudiar la figura d'En Josep Blanch Reynalt hom ha tingut en compte les seves qualitats artístiques, cal considerem també la capacitat del seu germà Angel, com instrumentista de trombó i compositor de vàlua molt remarcable. Angel pertanyé a diferents organismes musicals de casa nostra i per tot arreu deixà al seu pas un testimoni de record imborrable com home i com artista.

Serveixin aquests humils mots de cordial homenatge a les figures dels músics desapareguts.

E. MOLERO PUJOS

Aquell “A reveure!” que no es repetí

Què feu?... Tots bons?...

Aquestes preguntes, tan senzilles però sempre amarades de simpatia i ben acompanyades d'un somriure fi, —mig infantívol, mig maliciós— amb el seu esguard franc, bondadós, obert, empordanès cent per cent, éren gairebé les de costum, de ritual podriem dir, amb les quals ens saludava l'amic cada vegada que ens trobava o venia a veure'ns a casa nostra. I això, creieu que era en certes avinenteses de l'any —segons els desplaçaments de la seva cobla ben sovintejats i, ell mateix, ja ho manifestava, ben sincerament:

“Ja ho sabeu, jo no puc pas passar per la vostra ciutat, per a mi sempre curulla de records, sense venir-vos a veure. Els amics que de debó aprecio, creieu que bé s'ho mereixen”.

I, certament, en la vida hi ha moments que hom voldria veure moltes vegades repetits i, en trobar-se uns amics, es renoven allavors i sembla talment que es tornen a viure moltes de les coses recordades, amb tota efusió, per ambdós.

Amb el nostre amic això havia esdevingut moltes vegades i era un veritable plaer el mantenir sempre una bona conversa amb ell.

I, en parlar d'amics, ja podeu suposar que ens referim ara al malaurat músic i compositor Angel Blanch, al qual ara homenatgem junt amb el seu germà Josep. Ambdós músics, de vàlua ben reconeguda, puix que si bé l'Angel no ens donà tantes obres sardanístiques com el seu germà, no per això, malgrat el nombre reduït de les seves composicions deixa d'ésser ben lloable i meritòria la seva obra.

L'amic Angel Blanch, com tots sabeu, havia format part, durant molts anys, de la cobla “La Principal de La Bisbal” i, més tard, ingressà a la cobla “Barcelona” i en

fou un dels principals elements, car no solament amb els seus instruments preferits— el trombó de vares— i el violi en l'orquestra, sinó per les circumstàncies que ho exigiren —la dissortada pèrdua del també bon amic i flabiolaire de la cobla "Barcelona"— el portà a la substitució de l'estimat company de cobla: el plorat fundador de la gran cobla comtal, En Pere Moner.

El nostre amic Angel Blanch, en trobar-se a França, en una veïna vila del Rosselló, tingué la dissort, a l'anar atravessar un carrer, d'ésser empaitat per un camió que el reboti fortament a la vorera. Aquesta envestida, malauradament, fou mortal per En Blanch, puix que malgrat viure encara unes hores i sotmès a una dificilíssima intervenció quirúrgica, no pogué salvar-se.

— — —

Qui ens havia de dir en passar, com de costum, a saludar-nos per a estrènye'ns les mans —sempre amb tota efusió— i donar-nos la seva cordial i ampla abraçada, que aquesta fóra l'última?

I, certament, el seu: "A reveure!" tenia tot l'entusiasme de les altres vegades, però el destí no ha permès que tingués més repetició i, per tant, continuïtat.

I així, de cop sobte, sabérem la trista nova, que ens deixà abatuts, la colpidora mala nova de l'amic desaparegut.

Avui, en aquest nostre ben senzill homenatge a la seva memòria, ensems que uns mots de veritable enyor i sincera recordança a l'amic, vagi també la gran admiració pel bon músic, interpretador, intel·ligent, fidelíssim i compositor digne de tota lloança.

JACINT BOSCH

Ben pocs dies

*A la memòria de N'ANGEL BLANCH i REYNALT
músic i compositor, qui perdé la vida en accident.*

Flabiolaires de la "Barcelona"
Per greu malaltia, el primer
segadora la mort, en disposa
no fa gaire, d'en Pere Moner.

Esquintçant amb dalla l'aire
dues vides, li fan nosa i...
un company seu, flabiolaire,
li recerca aviat, per força!

A Prades se l'ha fet seu,
on voler fer la destrossa
D'altre músic, la vida treu;
com rèptil se l'hi enrosca!

Tots de dol encara estem,
no cal dir la pena nostra
La ferida tendra portem i,
altra volta li féu crosta.

Angel Blanch, el bon amic
l'amistat de tots tenia.
La Cobla, sense el seu crit,
sols li resta melangia!

ALVAR LAFUENTE i SABATE

Casino Menestral Figuerenc

Dissabte, 20 maig

Nit, a les 10'30

Interessant conferència a càrrec de l'eminent publicista

EUGENI MOLERO PUJÓS

Tema:

“Blanch Reynalt, record i ofrena”

amb il·lustracions musicals

Presentarà el dissertant el culte lletrat figuerenc

NARCÍS PIJOAN GÓMEZ

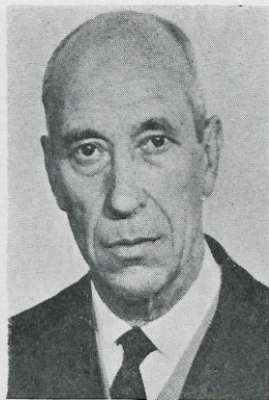
Organitza:

Agrupació de Cultura del Casino Menestral

Recomana:

Foment de la Sardana Pep Ventura de Figueres

Memòria de Melcior Comas

Feia només cinc anys que ens relacionàvem. L'inici de la nostra relació d'amistat obeï — no caldria dir-ho — a un motiu sardanístic. Durant aquests cinc anys d'intensa relació, vaig poder apreciar tot el valor humà de l'amic ara desaparegut.

Puc donar fe de la seva honestedat, de la seva altesa d'esperit, de la seva senyoria impecable i implacable, de les seves enyorances quan un fet luctuós el portà a viure temporalment en altres terres.

Durant tots aquests anys, el nostre tractament fou el de vostè. Avui, que ja no puc dialogar només que amb els records, el tractament que naturalment ve a la meva ploma, respon al més íntim tuteig, com ho faria amb un germà.

Encara em sembla que et veig, quan ballaves la sardana en la nostra Rambla o en els Aplecs que tanta feina et donaven. No ballaves totes les sardanes que volies, perquè la feina d'organització, l'obligació que t'imposaves d'atendre a tots els detalls, no t'ho permetien. Encara em sembla que et veig, amb el teu estil sobri i generós, la mà oberta a tothom, bolcant en cada punt i en cada contrapunt de la dansa la teva ànima de sardanista, que trobava en la sardana la manifestació més viva dels teus sentiments de bona amistat, del teu empordanisme sense tara, de la teva força vocacional generadora d'energies.

Jo no sé encara si mai una tenora repetirà el teu nom. T'ho mereixes. Jo voldria per a tu una sardana que tingués la força d'evocació de tot allò que et devem en aquest nostre

El senyor Comas fent un parlament davant del Monument a Pep Ventura, a la Santa Muntanya, al col·locar-se en ell l'emblema del "Foment" amb motiu de l'Aplec a Montserrat de l'any passat.

redreçament sardanistic. Una sardana que reunís la pietat del record i l'esplendor de la victòria.

Certament, enguany ja no et veurem al nostre costat. Però ningú no ens farà creure que no estiguis amb nosaltres. En cada rotllana, ens semblarà veure-hi, substituït per un altre, el lloc que era el teu, perquè mai no es trenqui la permanent llaçada de les mans.

Per què posar-nos tristos, quan la mort també pot ser una victòria? L'Aplec d'enguany és encara un fruit del teu esforç. Altres mans han recollit la torxa viva que cremava entre les teves. El crit de la tenora i el repic del tamborí, es mantenen vius en aquesta cadena d'esforços que ens porta avui a un nou Aplec de l'Empordà. Els que foren els teus amics i companys, no senten defallences. Com tu tampoc no les sentiries.

JAUME MAURICI

L'“Aplec de la Concòrdia”

Alguna vegada, volguts oients de “L'HORA DE CATALUNYA”, ja hem parlat d'aquest tema. Es a dir, de l'anomenat “Aplec de la Concòrdia”. Però avui ho volem fer per una raó especial. Hem rebut, a Girona —tots vosaltres ja sabeu que sóc gironí, encara que un xic trasplantat al cor de l'Empordà—, hem rebut, repetim, una simpàtica lletra signada per una amiga figuerenca. I aquesta lletra ens assabenta d'una trista nova. Es tracta de la malaltia que, des de fa uns mesos, té empresonat el nostre amic, senyor Melcior Comas i Ferragut, president treballador i entusiasta del “Foment de la Sardana Pep Ventura”, de la capital d'aquesta formosíssima plana riallera de la sirena i el pastor, i fervent enamorat de la dansa de tot un poble, que avança i estima donant-se les mans...

El senyor Melcior Comas és un fidel oient de “L'HORA DE CATALUNYA”. Sabem que cada dia escolta aquesta modesta emissió nostra; l'única en llengua vernacla que, diàriament, surt d'unes antenes de la radiodifusió espanyola, i que l'any passat va tenir l'honor d'ésser guardonada per l'“Obra del Ballet Popular”, de Barcelona. amb motiu del “Dia Universal de la Sardana 1966”. I per tant, després de saludar-lo amb tot l'afecte, des dels micròfons de la “Ràdio Popular de Figueres estant, i desitjar-li de tot cor que molt aviat millori, creiem oportú d'oferir-li i dedicar-li l'espai d'avui, amb la seva sardana de l'acabament, com cal suposar. I parlarem, com abans hem dit, de l'“Aplec de la Concòrdia”. D'una història força oblidada que potser el nostre amic ja coneixerà, però que, n'estem segurs, li agradarà, encara que així fos, de tornar-la a sentir i recordar.

L'“Aplec de la Concòrdia”, cars oients d'aquesta hora catalana, empordanesa i pirinenca, es feia cada any el 27 de setembre, diada de Sant Cosme i sant Damià, a l'ermita dels Sants Metges, del terme de Cruïlles, i era molt important.

Conta la tradició que una vegada, el rei estava en greu perill de morir, i que, per tal de ben refer-se, va anar a cercar salut per les contrades gironines, on va passar una llarga temporada.

El monarca va agradar-se de la sardana. Moltíssim. I, per això, diuen que la volia fer ballar per la noblesa i gent de categoria de la seva cort. D'altra banda, també explica la tradició que el rei, des de que la va conèixer, no va voler dansar res més.

El seu propòsit com cal suposar, de seguida es va escampar per tot arreu. Tothom parlava de la lluminosa idea del rei. I els empordanesos varen anar a trobar-lo, per tal de recomanar-li que adoptés llur sistema de ballar la sardana. El monarca, però, els va dir que els selvatans també l'havien anat a veure, a fi de demostrar-li que el seu estil era el millor...

—Tant l'empordanés com el selvatà —digué el rei—, m'agraden prou i els trobo prou bonics. Poseu-vos d'acord. Després, l'estil que trieu, jo l'adoptaré com a ball...

El raonament del monarca va semblar bé a tothom. Però ni els empordanesos ni els selvatans es varen entendre. Feren una gran assemblea; parlaren moltíssim... i, finalment, acordaren que uns i altres reunirien els millors balladors, els quals es congregarien en un punt donat. Allí, ballarien, cada u del seu estil, i veurien quin seria el més bó. I fou convingut aplegar-se al voltant de l'ermita dels Sants Metges i sota el seu redós, per ésser, aquest lloc de les Gavarres, partitoner entre l'Empordà i la Selva.

Segons es conta, cars amics, hi varen acudir dues cobles —una de cada contrada—, que tocaren catorze sardanes. Set per cobla. Tots les varen ballar totes. I, en acabar cada peça, el ballaire més notable de cada grup s'encarava amb l'altre i, ambdós alhora, es feien aquesta pregunta:

—No trobeu que el nostre estil és millor que el vostre i que, per tant, és de bona raó que sigui el que predomini...?

Aleshores, els dos consultats responien negativament, i decidien ballar una altra sardana, fins que les ballaren totes sense arribar a cap acord. Davant del cas, convingueren que uns i altres s'hi pensarien i farien cap a l'aplec dels Sants

Metges de l'any vinent, on tornarien a provar si arribaven a una concòrdia. Mai no es va donar aquest cas, i fins fa poc encara acudien a l'aplec els millors sardanistes de l'Empordà i la Selva, i ballaven amb fervor i entusiasme...

Segons diuen, fins no fa pas gaires anys, cada contrada enviava a aquest aplec un representant, que, finides les ballades, s'encarava amb el de la colla contrària, i ambdós alhora es preguntaven a l'uníson, com la primera vegada que es reuniren en aquell lloc:

—No trobeu que el nostre estil és millor que el vostre i que, per tant, és de bona raó que sigui el que predomini...?

I els dos, estimats oients, tornaven a contestar que no, i, en conseqüència, les balles tornaven a restar pendents per a l'any següent.

I diuen que, per causa d'aquest desacord, la sardana no va ésser el ball palatí de la cort reial catalana i no va assolir prou expansió a l'Edat Mitjana...

Bé. I aquesta és la història, o la llegenda, de l'"Aplec de la Concòrdia", que avui hem dedicat al president del "Foment de la Sardana Pep Ventura", de Figueres, senyor Melcior Comas, tot desitjant-li un Any Nou ple de ventures i que Déu Nostre Senyor i la Verge de Núria, patrona i advocada de "L'HORA DE CATALUNYA", l'ajudi a superar aquests moments tristos i dolorosos de la seva malaltia...

EMILI CASADEMONT i COMAS

Ràdio Popular de Figueres.

"L'Hora de Catalunya". Emissió: 3-1-67.

N. de l'A.— Poques setmanes després d'haver estat radiada aquesta emissió, la dalla de la Parca segava la vida del senyor Melcior Comas i Ferragut. La sardana, sens dubte de cap mena, perdia un dels seus homes més entusiastes i devots. En aquest programa, editat amb motiu de l'"Aplec de l'Empordà" d'enguany, hem cregut oportú de publicar aquest text de "L'HORA DE CATALUNYA", com a homenatge pòstum a la figura d'un sardanista autèntic, bon català i bon amic. (Q. e. p. r.)

**Sola o
amb vi...**

ES UNICA!

I.C.A.S.A. VILATENIM
(G I R O N A)

*Perquè no hi ets, amic meu,
i perquè hi falteu vosaltres,
¿no ho sabeu que l'avi Pep
avui estrena sardana?...
Escolteu-li "Els segadors",
per tots, la cobla ho desgrana.*

Era vostre amic

Perdoneu-me, amics sardanistes, si avui la ploma no se'm reblinca, alegre i saltirona, al compàs de les cobles. Amb cor encongít i ànim rebel a una realitat rabiosament dolorosa, escolto la gràcil tenora i el mascle fiscorn, i les seves notes se'm revelen sons d'enyorança per l'amic perdut. Tanco els ulls al nostre sol de maig, per obrir-los de bat a bat, records endins, i retrobar-me íntimament amb

En Baldiri Amer voltat d'un estol de nenes i nens en els curs d'una sessió d'ensenyament de la sardana.

Baldiri Amer i Terrades. No cal recórrer a hiperbòlics adjectius per recordar a l'amic Baldiri. La seva activitat, massissa i cristal·lina alhora, han deixat un impacte inesborrable entre els seus amics..., i tots els sardanistes erem amics seus...

Qui, el recorda sol·licit i actiu en els aplecs de Figueres i de Sant Pau de la Calçada; o a la Rambla, venent números per recaptar migrades pessetes a profit del Foment; o sacrificant-se hores de repós dedicant-les a l'ensenyament d'infants i de joves a l'escola de sardanistes. Qui el recorda puntejant melodies d'En Pep, d'En Bou o d'En Mauné i corrent to seguit a resoldre, amatent, els entrebancs que mai falten... Qui, més íntimament lligat amb la seva tasca, el veu al despatx de l'alcalde, cercant ajuda o permís, o lluitar incansable, amb obstinació creixent, per la realització d'una obra que no veurà complida: el monument a Pep Ventura...

Una freda matinada del febrer passat, En Baldiri Amer ens deixà per sempre. Així, senzillament, com senzilla fou sempre la seva manera de fer les coses més grans.

— — —

Amb cor encongít i ànim rebel a la realitat rabiosament dolorosa, per la pèrdua d'En Baldiri Amer, i per la més recent encara de Melcior Comas, els homes del Foment de la Sardana Pep Ventura, porten endavant, sense desmai, la tasca d'exaltació sardanista, oferint-nos la prova més tangible de l'inesgotable amor que senten per la dansa més bella: L'Aplec de l'Empordà.

A tú, lector amic, et pregunto ¿consideres suficientment pagat l'esforç d'En Baldiri Amer i Terrades despedint-lo amb un "reposa en pau" de circumstàncies...? Pensa-ho.

JOAQUIN ROSA i SALELLAS

Desgranant records

Amb qui fôu nostre malaguanyat amic Salvador Vernet, al que professàvem afecte i teníem conceptuat com a un d'aqueixos obrers cultivats que de vegades es poden topar per aquests móns de Déu, un dia d'hivern assoleiat que semblava de primavera, mesos abans del seu sentit decés, asseguts els dos en un banc a l'andana de la estació vella, parant el sol com les sargantanes, desgranàvem records de joventut. Algun n'hi va haver que va tenir relació amb la sardana.

—Em va tocar —ens deia ell— d'anar a fer el servei militar a un regiment de línia de la guarnició de Saragossa. Gairebé tota la plantilla del regiment estava composta per soldats catalans i, d'aquests la majoria érem empordanesos, del nostre Empordà. Ja pots pensar la camaraderia que flori entre tots nosaltres. I així, les tardes que estàvem lliures de servei, a colles anàvem a passar-les a un cinema modestet però que ens agradava perquè hi actuava una orquestrina que sonava molt bé i anava amenitzant —era encara l'època del *cine mut*— les pel·lícules de la Bertini i d'en Max Linder.

“Entre les peces musicals que aquella orquestrina ens donava, sovint hi passava “La Santa Espina”, la emotiva sardana que el mestre Morera acabava de llançar dintre els números lírics de la comèdia de màgia d'En Guimerà, que va constituir l'èxit d'aquella temporada al Teatre Principal de Barcelona, quan els Espectacles-Audicions Graner, i que després la popularitzaren totes les cobles de Catalunya. I bé, als primers compassos ja no ens podíem aguantar i, en venir allò del “sóm i serem”, l'esclat dels picaments de mans dels soldats era tan fort que semblava que tota la sala se'n anava a baix. Ocupàvem els soldats tot el *galliner* i bona part de les localitats de preferència, i les nostres ovacions eren tan enèrgiques i tan insistents que la sardana s'havia de repetir quatre, cinc o més vegades. Mai no en teníem prou.

“Però després va esdevenir el cas curiós. De la gresca que promovíem amb aquells sorollosos entusiasmes se'n va assabentar el nostre coronel, que era una bellíssima persona, qui, volent fer una gentilesa als soldats empordanesos, va disposar que, durant els descansos dels exercicis a l'esplanada de la caserna, la banda del regiment toqués sar-

danés per tal que nosaltres poguéssim ballar-les, cosa —ens va dir— que a ell li plauria molt puix que, per haver-hi passat una curta temporada, ell i la seva senyora, eren uns enamorats de les coses del nostre país. Doncs bé: ja sia per la cohibició que a nosaltres ens representava la presència d'aquell coronel a qui tots respectàvem i preuàvem, ja sia perquè en realitat cap de nosaltres no sabia ballar-les, donat que una cosa és emocionar-se amb les tonades sardanístiques, sobre tot quan hom és lluny de la terra, i una altra cosa és moure els peus amb precisió numeral per a seguir el seu ritme, el cas és que cap dels soldats empordanesos que érem allí presents no va atrevir-se a marcar un sol compàs. Vàrem causar una decepció a aquell bon senyor coronel i a nosaltres ens va punyir la recança de no haver sabut complaure a qui en tot moment s'havia manifestat com un pare de tots”.

Fins ací el *relat* d'un episodi del seu temps de soldat que ens féu el nostre enyorat amic Salvador Vernet, que en certa manera corrobora el sentit de l'articlet que vàrem publicar en aquest mateix Butlletí l'any passat, per aquestes diades, i que ens valgué *l'abroncada* d'un senyor que es veu que no pot sofrir que li contradiguin els dogmes que ell es té establerts per a la sardana ballada, tocada o de composició. I és que nosaltres veiem les coses en la seva realitat i els “cofoïstes” —no trobem un mot més exacte, com aquest que anys enrera havia escampat el poeta Carner per a designar una disposició temperamental “panglossiana”— només les miren sota el prisma del sentimentalisme.

I bé, no ens sap pas greu de reconèixer que, en quant al gust de la joventut per a la sardana, d'un temps ençà s'ha millorat molt, en perfecció i en fervor adhesiva. I això tots ho hem d'agrair als amics de la Junta del “Foment” pels seus esforços, entre altres coses, en augmentar el nombre de ballades. Cal confiar que es millorarà del tot, cosa de la qual ens en dona ferma feia l'aparició, en les ballades públiques i els aplecs, d'aquestes eixerides colles de sardanistes infantils que dansen amb una formalitat, una gràcia i una perfecció que fan goig de contemplar. I així, entre els que ara pugen i els que ja són dalt de tot, com així mateix els que s'hi puguin posar entre mig, podrà mantenir-se sempre prestigiosa aquesta bella manifestació del nostre esperit terral, que és la Sardana, la més característica i estimable de les nostres arts populars.

JOSEP M.ª COMTE i MARQUES

En defensa de la Sardana

Els meus amics del Foment de la Sardana "Pep Ventura" de Figueres, i en nom d'ells el seu President Ferran Arbusà m'assabenten i em conviden a col·laborar en el seu VI Aplec de la Sardana de Figueres, que amb tant d'oportunitat i de bon gust, l'han batejat "Aplec de l'Empordà". Si algú es pot adjudicar aquest títol gloriós, són els meus amics de la capital de l'Empordà, aquest "Palau del vent", que és també bressol de la dansa dels Catalans.

Com a preludi, tinc d'explicar el títol d'aquest nostre glossari de cada dia, que ofereixo als organitzadors del VI Aplec de la Sardana de Figueres, que aquest any serà dedicat als enyorats i eminents músics empordanesos, els germans Josep i Angel Blanc Reynalt, les sardanes dels quals són sovint als programes de les nostre ballades.

De costum, quan es tracta de defensar una cosa, una persona, una institució o una idea, vol dir que és atacada, que és agredida, i que com a conseqüència natural, s'ha de crear un ordre de defensa.

Quan la Sardana era una dansa empordanesa i vallespirenca, i que Pep Ventura, d'això fa prop de cent cinquanta anys, no l'havia encara restaurat tal com és ara, ningú en parlava. Era ballada pels pagesos de l'Empordà i del Vallespir, pels de la Garrotxa i la Selva gironina i els grans músics d'aquell temps l'ignoraven. Però ve't-aquí que el gran music figuerenc li va obrir les portes de la celebritat. De la "sardana curta" en va fer la "sardana llarga". De les cobles rudimentàries i de pocs instrumentistes, en va fer una veritable orquestra i la va portar a onze músics, va establir una mena d'equilibri instrumental: els tenors i els tibles, tenien el seu pes i el seu volum sonor, compensat amb els cornetins i fiscorns. El flabiol i el contrabaix a cordes, eren en certa manera els àrbitres, els que enrodinien el conjunt.

I va venir un poeta, un alt poeta, que va dir, com una mena de sentència, una definició que no serà mai prou pro-

clamada: "La Sardana, és la dansa més bella de totes les danses que es fan i es desfan". I després, va escriure un himne a l'Empordà, i un music genial, en va fer una sardana que és al cor de tots els catalans. De llavors ençà, la Sardana esdevingué una obra musical, una obra d'art. Pep Ventura acabava d'infantar els fills que li donarien eternitat i immortalitat. I la Sardana, va fugir del Vallespir i de l'Empordà, de la Garrotxa i de la Selva gironina. Es a dir, no en va fugir, ja que hi tenia les seves arrels ben fondes. Va solament florir a d'altres llocs. De la Selva gironina, va saltar a Barcelona, cap i casal de Catalunya. D'allà se'n va anar per tot arreu, fins les contrades catalanes que l'ignoraven. I la Sardana va esdevenir la dansa de tots els Catalans, la dansa nacional. Catalunya ja tenia una musica: i era l'Empordà que li havia donat.

I dels nostres dies ha volat encara més lluny; se n'ha anat a fer niu a les terres occitanes. Ciutats com Tolosa del Llenguadoc, Montpeller, Carcassona, Montalban, fins a París i Londres, per tot on hi ha Catalans, la Sardana hi és present.

Lluís Millet, el gloriós director de l'Orfeó Català, en un article de la Revista "Emporium", cap allà l'any 1905, quan tot just la Sardana feia els primers passos fora del seu niu, ja donava el seu crit d'alarma i expressava la seva temença, pels entrabancs que podria trobar. El genial music va dir coses sublimes en els seus escrits. Va dir: "La Sardana és ordre, cadència, harmonia del gest, realització corporal de la melodia de l'ànima commoguda, idealització dels moviments del cos, espiritualització de la part formal de l'ésser humà, això és el què deu ésser la dansa digna de l'home".

La Sardana no pot esdevenir com un "souvenir" de vacances, com un objecte amb el qual se'n fan cartes postals. La Sardana no ha estat mai una cosa on els comerciants se'n han pogut aprofitar. De costum, les ballades són gratuïtes i tothom hi pot anar. No conec cap compositor de sardanes, digne d'aquest nom, que s'hagi fet ric composant-les. Els compositors de sardanes, no són ni "ídols", ni "prínceps", ni "papes". Són musics senzills, modestos, el que no vol dir que no siguin eixerits i eminents.

Els músics de les cobles, viatjen gairebé tots amb autocars que no s'assemblen de res amb els "Pegassos" i als "Rolls-Roices"...! La Sardana no es pot comprar ni vendre, no és rentable, com diuen els homes de negocis. Llavors, és clar, no té necessitat d'una publicitat com les que fan a aquestes músiques dels "ídols" del dia. Hem d'agrair a la premsa, a la ràdio, al cinema i a la televisió i a tots aquests instruments de propaganda tant eficaços, que parlin de la Sardana i que n'exaltin la bellesa, l'harmonia i aquesta noblesa que se'n desprén.

Servir la Sardana, és una idea noble. Servir-se'n, és una traïció.

Gràcies als meus amics del Foment de la Sardana "Pep Ventura", per la tramesa dels vostres programes. No puc resistir al goig de llegir, pels meus oients, el magnífic "sonet" de Montserrat Vayreda Trullol, que porta el títol de "Idil.li". Escolteu si us plau:

Tant en temps de boix grèvol, com en temps de ginesta
en primavera gerda o en tardorals esclats,
a tot arreu es troben i van de festa en festa
en nubil aliança de cors i voluntats.

Si parla la tenora el tible li contesta,
la melodia brosta en pobles i ciutats,
per més coses que es diguin encara alguna en resta
que abranda, en nou diàleg, als dos enamorats.

Entre ells es bescanvien l'anell de la sardana,
amb maragdes que lluen, coralls que treuen grana,
sàfirs lligats a perles, topazis plens de sol,

i quan tible i tenora enceten el silenci
perquè al conjur de l'aire l'idil.li recomenci
tres notes deixa caure la veu del flabiol.

JOSEP FONTBERNAT

Ando-Radio. Emissora de les Valls.

"Glosari Andorrà". Emissió: 9-3-67.

El cant dels ocells

En veure despuntar
el major lluminar
en la nit més ditxosa,
els ocells cantant
a festejar-lo van
amb sa veu melindrosa.
L'àliga imperial
va pels aires volant,
cantant amb melodia,
dient: —Jesús és nat
per treure'ns del pecat
i dar-nos l'alegria.
Respon-li el pardal:
—Esta Nit és Nadal,
és Nit de gran contento.
El verdum i el lluer
diuen cantant també:
—Oh!, quina alegria sento!
Cantava el passarell:
—Que formós i que bell
és l'Infant de Maria!
I afegia el tord:
—Vençuda n'és la Mort,
ja neix la vida mia.
Cantava el rossinyol:
—Formós és com un sol,
brillant com una estrella.
La cotxa i el bitxac
festegen el manyac
i sa Mare donzella.
Cantava el reietó
per glòria del Senyor,
inflant amb biçarria;
el canari segueix,
la música pareix
del cel gran melodia.
Cantava el cotoliu:
—Ocells, veniu, veniu,
a festejar l'Aurora.
I el merlot, xiulant,
anava festejant
a la millor Senyora.
L'estiverola diu:
—No n'és hivern ni estiu,
sinó que és primavera,

perquè ha nat una flor
que pertot dona olor,
en el cel i a la terra.
Cantava el francolí:
¿Ocells, qui vol venir
a glossar melodia,
a veure el gran Senyor
amb sa gran resplendor
dintre d'una establia?
Cantava la puput:
—Esta Nit ha vingut
el Rei de cels i terra.
La tòrtora i colom
admiren a tothom
cantant sense tristesa.
Pigots i borroners
se'n pugen pels fruiters
cantant amb alegria;
la guatlla i el cucut
molt de lluny han vingut
per contemplar el Messias.
Cantava la perdiu:
—Me'n vaig a fer el niu
dins d'aquella establia.
per a veure l'Infant
com està tremolant
en braços de Maria.
La garsa, griva i gaig
diuen: —Ja arriba el maig.
Respon la cadenera:
—Tot arbre reverdeix,
tota branca floreix
com si fos primavera.
Cantava el pinsà:
—Glòria avui, festa demà,
sento gran alegria
de veure el diamant
tan formós i brillant
en braços de Maria.
El xot i el mussol,
en veure eixir el sol
confosos es retiren.
El gamarús i el duc
diuen: —Mirar no puc,
les resplendors m'admiren.

La Sardana, els seus orígens i l'Empordà

L'origen de la sardana, indiscutiblement remot, ha estat un tema que ha apassionat des de fa anys els erudits, no tan sols els de casa nostra, sinó els d'altres països a vegades ben allunyats de Catalunya. Sobre aquest tema s'han bastit qui sap lo de suposicions, sense que els contendents es possessin d'acord. Les conclusions a què han arribat són contradictòries i hipotètiques.

Mentre els uns pretenen atribuir-li una condició sarda basant-se en la seva denominació "sardana", és a dir, de Sardenya, d'altres han cregut poder afirmar que la seva procedència és hel·lènica, i, que, foren els grecs els qui la varen fer conèixer a Catalunya, quan desembarcaren a la badia d'Empúries per a fundar-hi una colònia. Fins hi ha qui ha escrit que en els Jocs Olímpics que es celebraven antigament a la ciutat d'Olimpic, d'on ve el nom dels jocs esmentats, entre els esbarjos populars ja hi figurava la sardana, o una dansa semblant. Es possible que aquell poble d'atletes i d'estetes honorés les creacions coreogràfiques i àdhuc podem creure que hi dediqués el millor dels entusiasmes. Però ens demanem, si coneixien realment la sardana. No manquen tampoc els qui asseguren que el lloc de naixença de la nostra dansa no és altre que l'Empordà.

No ens creiem amb prou autoritat per a decantar-nos cap a un o altre des criteris exposats. Però l'amor que portem a la nostra terra ens inclina tanmateix a admetre la tesi segons la qual la sardana és una creació coreogràfica autènticament empordanesa. D'altra banda, una meravella semblant només podia nèixer i ecloure's en un ambient com el de la nostra comarca. Els empordanesos, als quals el malaquanyat i admirat escriptor Prudenci Bertrana qualificava de "andalusos de Catalunya", hem estat sempre gent de inventiva, enginyosos, optimistes, alegres, romàntics, i per

tant creadors. A ningú més que no fóssim nosaltres se li hauria pogut acudir una empresa d'aquesta mena i d'una tal envergadura; empresa que el temps s'ha encarregat de valorar en la seva justa mesura. Més, encara; ha permès que trascendís en els ambients artístic-musicals d'una munió de països i, al pas que anem, no és pas improbable que no trigarem gaire a veure aquesta meravella musical i estètica convertida en dansa internacional admesa per tots els pobles civilitzats com a símbol de pau, d'amor i de fraternitat.

Els catalans als quals no ha llegut d'allunyar-se de la terra on han nascut, els serà sempre difícil comprendre el què significa sentir tocar una sardana a París o a Londres per exemple. Davant d'un espectacle d'aquesta mena, no hi ha cap català digne d'aquest nom, i més particularment si ha nascut a l'Empordà, que no s'adoni esbalaït com els ulls se li entelen de llàgrimes a l'ensem que el cor se li estatja un sentiment barreja d'alegria i d'emoció, d'enyorament i de felicitat. I és que la música de la nostra dansa que no té la pariona al món, exerceix un poder màgic misteriós i una influència profunda sobre el nostre esperit. Només l'Empordà amb les seves gràcies, el seu aspecte atraient i l'endreg i l'agençament d'una pubilla de les nostres vetustes masies, podia servir de marc adequat a una dansa que està per sobre totes les existents en la seva puresa, elegància, ritme perfecte i sentit fraternal.

I com cloenda a les ratlles precedents escrites a corre-cuita, creiem escaient reproduir un fragment dels magnífics versos que en lloança a la sardana va escriure fa anys l'inspirat poeta Baldomer Ferramon.

“L'amor que ella pregona, que el món se l'encomani
i quan a tots els pobles tan sols l'amor els mani
i els homes tots s'estimin com a germans que són,
una sola família serà l'espècie humana
ens donarem els braços formant una rotllana
que englobi tot el món”.

SIMO LLAUNETA

La Sardana

Ets la llum,
ets el color,
ets el ritme,
ets la tendresa,
ets el poble,
ets la cançó,
ets la joia,
ets la sorpresa,
ets el record,
ets el blat,
ets la collita
i, encesa,
rodes sens cansar-te mai
perquè ets passat i promesa.

M.ª ANGELS VAYREDA

CARBONIQUES FERRER, S. L.

R O S E S

FIGUERES

FIGUERES
carrer Riumors, 1

R O S E S
Avd. Tarragona, 7
Tels. 256234
256138

Tri Naranjus

Representants
en la zona
de FIGUERES de:

TRI NARANJUS
PITEL - LO
ARVIN de Cariñena

A ROSES dipòsit de:

VERMUT MARTINI
CERVESES DAMM
LLET i CACAU RAM
AIGÜES MINERALS
VINS i LICORS
XAMPANYS PERELADA
i CODORNIU

La lliçó de Zorba

“Eh noi! Ara danses també, i aprens a parlar en la meua llengua! Què no hem de dir-nos en lo successiu”.

Empresonava les peüres de la platja amb els peus descalços donant palmes infatigable.

“Patró”, moltes coses tinc a dir-te; a ningú no he estimat com a tu, la meua llengua no troba les paraules; però te les ballaré! Aparta't, que no et trepitji! Endavant! Apa, apa!

Amb els braços alçats, el poble mira joiós el cel clar del seu país. Valenta i meravellosa aquesta filosofia d'una raça definida en la seva dansa, tots junts al mateix compàs del qual la sang tremola, la ment activa, comptant, pensant.

Quan hom llegeix l'obra de Nikos Kazandzaki, “Zorba”, “el grec”, queda admirat per aquella brava personalitat de l'heroi de la narració. Però ¿és normal que ens ho mirem des del punt de vista de l'exòtic i del llunyà? Costa molt adonar-se'n de les semblances entre la dansa, centre i concepció de la vida del protagonista, i la nostra sardana?

Donà un salt i fou com si l'hi sortissin ales als peus i les mans. Al saltar, molt tivat, allunyat de terra, sobre el fons del cel i el mar, semblava un arcàngel rebel. Ja que la dansa de Zorba era tota desafiant, obstinació i rebeldia.

La rutina és com una pols que entela la bellesa de les coses que rodegen la nostra vida cotidiana. ¿Quants de nosaltres no hem escoltat ni ballat mai conscientment en tota la seva plenitud una sardana? L'únic que hem fet ha estat aprendre a moure els peus, més o menys bé, al ritme de la música, i tot seguint una tradició dels dies de festa i bon temps.

Veient com Zorba ballava, vaig comprendre per primera vegada l'esforç quimèric de l'home per lliurar-se de la gravetat i de la pesadesa. Admirava la força, la resistència, l'agilitat, l'orgull que mostrava el seu cos en el moviment.

En el codolar els peus de Zorba, impetuosos i hàbils, anaven traçant la història demoníaca de l'home.

Obrim els ulls! Descobrim la sardana! Mirem-la per primera vegada. Hi trobarem tants de valors, tantes coses meravelloses i noves que ens en farem creus de la nostra ceguera.

Ho confesso. Ha calgut que llegís “Zorba” per descobrir la sardana. Per ballar-la de tot cor, per comprendre de veritat l'ànima del meu poble. Un poble que, és un dels reglaments de la dansa, no deixa mai d'obrir la seva rotllana perquè hi entri qualsevol ésser humà, sigui la que sigui la seva procedència, i no sols l'accepta sinó que l'hi ofereix les mans.

Vaig alçar-me.

—“Vina, Zorba, ensenya'm a ballar”.

—Zorba donà un salt; li centellejava el rostre.

—“Ballar, Patró? Ballar? Apa! Vina!”.

—“Anem, Zorba, la meua vida ha canviat, ànim!”.

—“T'ensenyaré, per començar, el “zeimbekiko”. Una dansa salvatge, marcial. La ballàvem nosaltres, els comitadjes, abans del combat”.

Va treure's les sabates, les mitges de color d'albergínia i es va quedar amb camisa. Però com que li feia calor, no va tardar en treure-se-la.

—“Mira'm el peu, Patró. Fixa't-hi”.

Va estendre el peu, tot just toca a terra; va estendre després l'altre; ambdós es confongueren violentament joiosament, la terra retendí com un tambor.

—“Vina amb mi, jove; tots dos alhora”.

Quan ens sentim tristos fem, doncs, com el prodigiós Zorba. Dansem la nostra dansa. I no amb soledat, sinó estenent la mà a tots els que ens rodegen, perquè participin de la nostra font de joia. Aquesta “germanor”, que ens descobreix Zorba al final de l'obra, fa encara més perfecta la sardana, la més senzilla i completa expressió de la manera d'ésser i viure d'un poble. D'un poble que, si resta fidel a ella, no podrà mai decaure ni morir.

M.ª TERESA PUIG PASCUAL

Les nostres virtuts, la Sardana ...i una pinzellada d'optimisme

Si no salvem les nostres virtuts, com podrem salvar els nostres símbols? Tots estem d'acord que la nostra època viu un estat febril de parteratge. S'està donant forma a un nou concepte de la vida que ens obliga a trobar maneres noves de viure-la. Si això no afectés a la integritat substancial d'uns principis —expressats per unes virtuts— considerats inamovibles, no ens hauríem de preocupar. Però em sembla que no és així. Em sembla que aquesta descoberta de nous horitzons que s'està fent avui ens costa un preu massa alt ja que suposa, en moltes ocasions, el renunciar a les nostres virtuts bàsiques. Naturalment, si es desestimen les virtuts, es desestimen els símbols. Això de cara a la convivència, més tard o d'hora, podria tenir conseqüències deplorables.

Ens trobem davant d'un fenomen que no podem deixar de considerar. No és el meu intent ser pessimista; però tampoc m'agradaria pecar d'ingenuïtat. El fet és aquest: dia per dia, any per any, la sardana perd incondicionalment. Aquelles persones que més s'havien distingit i que més s'havien lliurat a una tasca revitalitzadora, no tenen substituïts amb el seu mateix entusiasme, amb la seva mateixa fe ni amb les seves mateixes qualitats. El jovent, en general —no parlem de les honroses excepcions amb què es compta— es desinteressa de la sardana. Després d'haver reflexionat sobre aquesta realitat que constatem i haver-ne fet tema de conversa, hom ha arribat a la següent conclusió: la sardana ja no és representativa de l'avui del nostre poble. Les generacions darreres ja no la consideren un símbol. Per què? Si hi ha hagut un trencament amb les virtuts que ahir ens distingien, s'explica que aquest trencament afecti també al símbol d'aquestes virtuts.

Es bo que de tant en tant ens fem consideracions davant de fets que no podem ocultar encara que ens dolgui. I no precisament per a gaudir del dolor, sinó per a mirar de trobar solucions viables i eficaces. Al nostre entendre, nosaltres retornarem a la sardana el dia que ens disposem a retornar a les nostres virtuts tradicionals. I és en això en el que cal aplicar-nos.

La sardana simbolitza l'esperit de germanor del nostre poble; aquesta germanor que està per damunt dels sexes, les edats i els estaments socials. És evident que aquesta germanor va perdent-se. En altres ocasions hem parlat de la

flama d'egoisme que ve apoderant-se de tots. Les conseqüències són l'individualisme, l'enveja, l'odi... La sardana simbolitza també l'esperit religiós del nostre poble. Precisament si hem fet referència a l'esperit de germanor, en primer lloc, és per a subratllar el seu esperit religiós que és el veritable inspirador i impulsor de l'esperit de germanor. L'esperit religiós també es va perdent. Sofrim una invasió de materialisme. Només es concedeix valor al diner i els grans objectius d'ara són els honors i els plaers. La sardana simbolitza el clàssic esperit català. Aquest seny que a vegades ens sembla que va esfumant-se, seguint la correntia del temps. El sentit de ponderació, d'afany pel dia de demà, de la paraula donada... estan desapareguent de la nostra pantalla actual.

Es cert que la sardana té una sèrie de valors plàstics que no podem ignorar; però tota la plasticitat ha d'abaixar la testa quan es troba davant de l'essencialitat. Posats a enumerar virtuts simbolitzades per la sardana ens fariem inacabables i gairebé podríem veure com totes han perdut actualitat. Es trist constatar com a molts la sardana no els diu res. També és trist veure com a altres els produeix una reacció purament sentimental. Estic convençut que Maragall quan va escriure la poesia "La Sardana" sentia tota la seva representativitat com a dansa símbol de tot un poble.

Cal que retornem a les nostres virtuts racials. Cal que així es dongui a entendre a la nostra joventut. Personalment crec que avui les aigües han sortit del seu llit; però estic convençut que hi tornaran. Existeixen uns principis fonamentals que, ignorar-los, significa caminar al precipici. Si això ho podem dir d'una manera general, amb més motiu ho podem dir parlant del nostre poble català la personalitat del qual descansa sobre un bagatge de virtuts admirables. Som així i no som d'una altra manera. Tal vegada no ho podem ser.

Tornarem a les virtuts característiques que han marcat la nostra història. Un cop s'hagi fet l'experiència de la novetat, tornarem a la nostra essència, cosa que no vol dir "tornar a les coses antigues" sinó "tornar a les coses eternes". Quan la nostra joventut hagi comprès el valor d'una espiritualitat autèntica que li encengui la flama d'un ideal i li faci entendre tota la transcendència de la germanor i de les virtuts humanes desenrotllades que aquesta exigeix, tornarà a la sardana.

La tasca a fer és més gran i més ingrata del que sembla a simple vista. No obstant, confiem que no faltaran aquests grups minoritaris que mantenen viva la sardana... i confiem amb el temps!

MANUEL PONT i BOSCH

La Sardana y yo

Me gusta mucho hablar y, si es posible, escribir sobre la sardana. Encuentro que es un tema rico en posibilidades para los que tenemos, seamos o no catalanes, predilección, por no decir amor, por tan hermosa danza. Desgraciadamente para mí, aunque dichosamente para los lectores, la literatura se me da bastante mal y he renunciado a ella.

Pero no he renunciado a la música y mientras pueda escribir unos compases y la Comisión del "Foment de la Sardana Pep Ventura" siga, amablemente, acordándose de este figuerense honorario, tendrán mis auditores que resignarse al estreno de una sardana por año. No es mucho. ¿Verdad? Todo es consecuencia de mi entusiasmo por la música popular. Creo que el pueblo no se atiene a normas científicas para cantar sus penas, sus alegrías o sus ideales. No es el cerebro el que manda; es el corazón y cuando el corazón dicta una cosa, ésta podrá ser apasionada o tranquila, dulce o violenta, pero lleva siempre el magnífico marchamo de la sinceridad. Y por ello, representa el verdadero sentir de una comunidad, expresando artísticamente lo que es la suma natural y espontánea de los corazones de cada individuo.

Por ello, para un compositor, es muy fácil o muy difícil, el hacer música popular. Todo consiste en que sepa o pueda, despojarse de los conocimientos más o menos académicos de su arte, sentirse pequeño, humilde, modesto y procurar conseguir un puesto en esa masa amorfa que constituye un pueblo o una región. Cuando se es uno más entre ellos. Cuando se consigue estar entre los que rien, lloran, cantan o bailan, sin sentirse un extraño y lo que es más importante sin que le extrañen a uno, es cuando únicamente hay posibilidad con esperanza de éxito, de recurrir a los conocimientos y reglas de arte, para tratar de fijar, ante los demás, lo que un pueblo realiza naturalmente, sin atenerse a más dictado que los sentimientos de su corazón.

Muchos grandes maestros han escrito sardanas maravillosas como obras de concierto, pero faltas de sabor popular. Yo no soy maestro en nada, pero aprendiz de todo y aunque todo me salga regularcito, no vendo por nada la ilusión de crear algo. No me siento extraño en Figueras y creo estar considerado aquí como un hermano adoptivo. Por ello, pongo mis cortos conocimientos musicales, pero todo mi corazón en componer estas sardanas, faltas de técnica, pero llenas del sentimiento popular que me ha enseñado a comprender esta región ampurdanesa a la que considero como mía.

RAFAEL MARIANO

Tres apunts per un paisatge d'Olot

El Firal Pel Firal endiumenjat
llisca el cant de la tenora
quan la nit ha vestit l'hora
del color més encisat.
Demà hi alçarà el mercat
una cobla de veus noves,
i començarà el vell joc
de sospesar el molt i el poc
mentres esclaten els coves
de verd, de vermell, de groc.

**El Parc
Vell** Si estimeu la soledat,
si sou amics del silenci,
si el color verd us és grat,
cerqueu un lloc que us defensi
dintre el Parc de la ciutat.
Tota la calma del dia
us trobareu a la mà...
i per fer-vos companyia
una dona que somia
en un bronze de Clarà.

**Plaça de
l'Estrella** Vuit espases de claror
—camins entre la verdor—
s'han clavat en una plaça
oberta com una flor,
que sembla que tot ho abraça.
Rotunda estrella dormida,
anella feta a la mida,
oh, plaça amb un nom tant net!
Et duc al record cosida
amb l'agulla de l'avet.

CARME GUASCH

¿La Sardana amenazada por los conjuntos musicales?

**“Dentro de diez años” —dice un músico—
“no habrá quien sepa tocar la tenora”.**

Tengo un amigo que es músico. Un músico modesto, de esos que andan de acá para allá, formando parte de una cobla-orquesta y actuando en fiestas mayores, salas de fiestas, y demás. Mi amigo es un músico de la vieja escuela. De esos que empezaron tomando lecciones de solfeo y luego, cuando tuvieron una buena fase, se iniciaron en el aprendizaje de algún par de instrumentos compatibles para cobla y orquesta. Y es de aquellos músicos que, cuando toca, tiene casi siempre la partitura delante. Si no la tiene es porque ya se la sabe de memoria. Es, en resumen, un músico. Cuando la agrupación orquestal de la que forma parte va contratada para actuar en la fiesta mayor de algún pueblo, entran en funciones ya interviniendo en el solemne oficio que se celebra en la iglesia parroquial con la interpretación de una misa polifónica cantada. A la salida y en la plaza del pueblo, echan mano de los instrumentos de cobla y tocan unas sardanas. Pocas, unas dos o tres solamente, para empezar a animar el ambiente de fiesta antes del solemne y cordial almuerzo de tan señalado día. A media tarde, después de la sobremesa, sardanas otra vez y ya en más cantidad. A continuación, el “ball de vetlla” hasta la hora de cenar. Después de la cena, el concierto, mientras el público toma café y copa entre la humareda de los cigarros puros. Y al día siguiente vuelta otra vez sardanas y bailes y así sucesivamente hasta que termina la fiesta y se ha cumplido la contrata.

Hace algunos años que parece como si todo esto se hubiera simplificado bastante. Ha surgido otro tipo de agrupaciones, más reducidas, más esquematizadas, que con una limitada variedad de instrumentos y unos ritmos trepidantes han armado la tremolina entre un amplio sector de la juventud. Los conjuntos musicales se han puesto de moda. Sus integrantes van ataviados con atuendos llamativos, tocados con cabelleras o pelucas impresionantes y armados

con un arsenal de instrumentos y accesorios electrónicos de gran efecto. También ellos, llevando por delante un apelativo que causa impacto en ciertos ánimos no demasiado escasos, gozan del favor de las poblaciones para las contratas de las fiestas mayores. Claro que ellos, salvo rarisimas excepciones, son incapaces de sacar adelante una misa polifónica o de ejecutar con los instrumentos adecuados una audición de sardanas. Pero en los salones de baile se mueven con una desenvoltura tremenda y provocan con sus ritmos y melodías paroxismos de entusiasmo.

La juventud, en cosas de festejos y diversiones, parece que es la que manda. Al fin y al cabo, es natural. Y cada año que pasa vemos que crece el auge de los conjuntos y que, en general, parece decrecer el predicamento de las coblas orquestas. Mi amigo, el músico, que anda ahora encuadrado en una orquesta del Rosellón, ha hecho una escapada hasta Barcelona y me muestra su pesimismo.

—No sé —me dice—. Pero la juventud actual parece que va tirando hacia lo cómodo. Son poquísimos los jóvenes que se dedican en serio al aprendizaje de un instrumento musical. Resulta mucho más fácil dedicarse a rasguear una guitarra y atizarle a una batería, con un poco de oído, que no exprimirse los sesos ante el pentágono y procurando sacar las máximas esencias posibles del sentimiento de un compositor. Mucho me temo que dentro de unos diez años sea muy difícil encontrar alguien que sepa tocar bien la tenora o el tiple, pongamos por caso.

Algo de razón tiene mi amigo. Dentro de unos diez años, según él y ojalá no sea verdad, los bailarores de sardanas tendrán que hacerlo a base de música en conserva, de discos. Y no es lo mismo. Pero hay otra cosa. Y es que la sardana no está protegida por el público. Cuando hay alguna audición y pasan las chicas con la bolsa y las florecitas, lo corriente es echar en la primera una rubia o, en casos rarísimos, un duro. También los hay que tienen la desfachatez de echar un tapón de *pepsi-cola*. Como no se ve lo que echa uno... En cambio, para entrar en un salón de baile, se pagan diez y, si hace falta, hasta veinte duros. Todo el mundo dice que la sardana es una cosa que está muy bien, que responde al espíritu del país. Pero enseguida surge algún cerebro avisado que insinúa la mayor comercialidad de los conjuntos. ¡Acabáramos...!

JUAN GUILLAMET

La sardana i el seny

La sardana és l'expressió del seny amb tots els avantatges i inconvenients del seny: equilibri de l'esperit, fraternitat, precisió, acceptació d'un cap, i també monotonia i absència de fantasia.

I aquests avantatges i inconvenients —que són patrimoni més aviat de la gent gran expliquen, tal volta, el per què la sardana no té precisament les preferències del nostre jovent.

Cal preguntar-se encara si la sardana tradueix la manera d'ésser dels habitants de la regió que la va veure néixer, l'Empordà.

Sempre en el terreny de les suposicions, això voldria dir que el seny figura en lloc assenyalat dins les particularitats del caràcter de la gent del país de la Tramuntana.

Però com que tal cosa sols és certa —en un percentatge considerable— en els de trenta per amunt, caldrà arribar a la conclusió que foren persones madures, amb afany de divertir-se ponderadament, les que varen trobar en la sardana la manera d'exterioritzar aquesta necessitat d'expansió.

I jo crec que lo que més impressiona als forasters en les festes majors dels pobles és veure la gent gran formant part de l'anella i puntejant al compàs de la tenora.

Un poble que arriba a conseguir que la gent de 40, 50, 60 anys continuï exterioritzant, amb seny i ponderació, el seu afany de divertir-se és un poble obert i sensat, i això sí que tradueix la manera d'ésser de l'empordanès i explica en bona part l'èxit de la nostra regió en lo que al turisme fa referència.

I per acabar voldria treure, dedicada al nostre jovent, la conclusió de ço que venim apuntant.

Més que mai ens fa falta el seny per a subsistir com a poble; ell ha d'informar les nostres relacions amb els "*altres catalans*". Si el remplacem per la "*passió racista*" perdrem els bous i les esquelles, com solem dir.

La sardana va néixer del seny, la sardana enforteix el seny. ¡Que el nostre jovent compregui la importància de les coses serioses i que Déu hi faci més que nosaltres!

ENRIC COMAS GIPULO

**Sola o
amb vi...**

ES UNICA!

I.C.A.S.A. VILATENIM
(G I R O N A)

Los amigos del "FOMENT DE LA SARDANA PEP VENTURA", me han pedido mi modesta colaboración con destino a este Boletín-Programa del "APLEC DE LA SARDANA" que va a celebrarse el día 21 de mayo y que cuenta con tanta solera dentro de las manifestaciones sardanísticas de la región.

Si bien no creo pueda aportar nada nuevo en relación con nuestra danza popular, al objeto de complacer a estos buenos amigos he intentado hilvanar unas líneas sin otra pretensión que la de adherirme de corazón como ampurdanés, a esta Fiesta tan tradicional y figuerense.

La Cobla

Sus inicios — La reforma de la misma Su evolución hasta el momento actual

Comentar o escribir sobre la cobla, indudablemente hay que referirse a la sardana. Cobla y sardana o sardana y cobla, son dos elementos que van siempre estrechamente unidos.

A la antiquísima danza del *Contrapàs* siguió la sardana *curta* (corta), siendo ambas danzas, incluso antiguamente, interpretados indistintamente en muchas *ballades*. Con certeza se conoce la existencia de la denominada sardana corta ya en tiempo muy antañoso, pero no se ha dado con ningún documento que acredite la fecha exacta de la misma. A ello podemos añadir que al nombre de sardana no empezó a ser usado hasta últimos del siglo XVI.

Lo que tal vez puede afirmarse, que la sardana, danza popular, consiguió en el siglo XVII ser una de tantas danzas señoriales de moda, aceptada y bailada por damas y caballeros y personas de la nobleza.

Todas las descripciones conocidas que tratan de la sardana corta, coinciden en considerarla muy antigua, como también se señala una extensión invariable de la misma: 18 compases.

Según el maestro Francisco Pujol al referirse a la sardana corta, dice: "Posiblemente que era sin duda la tradicional, tiene que haber sufrido modificaciones y alteracio-

nes que han escapado hasta ahora a la mirada de los investigadores a causa de no haber tenido, quizás en cuenta, la documentación musical que podían y debían consultar". Y haciendo nuevamente referencia al citado maestro Pujol, al referirnos ya a la sardana larga o actual, damos a continuación sus impresiones sobre la misma. "Aceptado que el definitivo alargamiento debió de ser una realidad entre los años 1840 al 1850, sin que, pero, se conozca ningún documento que así lo afirme; no obstante, este problema no fue obra de un momento determinado". Y aún sigue diciendo: "La evolución de la sardana puede haber seguido un camino u otro! no lo sabemos, ni posiblemente lo sepa nadie nunca con certeza. Lo menos probable, es que la sardana larga fuera inventada por Pep Ventura y Miguel Pardás. Con todo, pero, como los que intervinieron en este proceso nos son totalmente desconocidos y en cambio nos consta la obra realizada por los dos nombrados ampurdaneses, sino como los creadores o introductores, sí, los propagadores de la sardana larga".

Lo que si puede afirmarse, que sin el genio musical de Pep Ventura, la sardana seguramente no existiría. Habría ido muriendo como otras tantas formas de costumbres populares que van quedando reducidas hasta desaparecer en los últimos rincones de las comarcas originarias.

Los autores de la época inicial de la sardana (nos referimos a la corta), son del todo desconocidos y hemos de suponer que, buena parte de ellos por lo menos, fueron los mismos ejecutantes. Los instrumentos que estos usaban, eran los que estaban más de acuerdo con sus posibilidades y los propios del oficio de juglar: la sirimia, la cornamusa, el caramillo y el tamboril.

La primitiva Cobla

Generalmente los componentes de la que podríamos llamar cobla, eran en número de cinco músicos o ejecutantes. Parece que a comienzos del pasado siglo, uno de estos conjuntos más reducidos que concurría a las fiestas de las comarcas gerundenses, era el de la cobla llamada de los *tres quartans*, formada por una *gralla* o *tarota* (sirimia), una cornamusa y un caramillo y tamboril. También es probable que en esta época fuese muy corriente entre los músicos populares, el uso de la sirimia de mayores dimen-

siones que la *gralla*, conocida con el nombre de *tenor*. Este instrumento, tanto por la calidad del sonido como por su construcción, estaba muy lejos de la actual *tenora*. Basta recordar solamente, que la *gralla* estaba despervista de claves. Actualmente solo queda su recuerdo como una pieza de museo y en todo caso, subsiste aún entre los pastores del alto Pirineo, aunque elló es bien poco corriente.

Evolución de la Cobla

La realidad es que a partir de Pep Ventura, existen unas sardanas largas, que cada vez irán ocupando un lugar más importante en los programas, hasta desterrar definitivamente la sardana corta.

Las necesidades crecientes de los compositores son causa que, paralelamente a la innovación de la sardana larga, se intenta el aumento progresivo de instrumentos en las coblas. En este aspecto, los hechos sucesivos señalan una marcha irregular que poco a poco va encaminándolos a su estabilización, la cual se consigue a últimos del pasado siglo.

Es por tanto Pep Ventura el que empieza la ampliación de la cobla, si bien aún en forma reducida, dando entrada a la misma a la *tenora*, instrumento que importó del Rosellón, gracias a unas visitas al instrumentista de Perpignan señor Turón y de cuyo instrumento luego él sería un verdadero virtuoso. Esta innovación de Pep Ventura, hizo que la *cobla* contara ya con unos seis músicos.

Hay constancia que en el año 1850, Miguel Guix se presenta en Mataró y en el teatro "Liceo" de Barcelona, con una *cobla* compuesta de seis músicos; dos tiples, una *tenora*, y un cornetín, un figle y un caramillo y tamboril.

Con composiciones parecidas pueden hallarse además de algunas coblas en el Ampurdán, en otras comarcas gerundenses, como por ejemplo en las poblaciones de Tortellá y de Bañolas.

Esta ampliación inicial llevada a cabo por Pep Ventura, la continuó más tarde hasta dejarla ya en ocho instrumentos; dos tiples, una *tenora*, dos cornetines, un fiscorno y caramillo y tamboril. No se conoce de manera cierta cuando adoptó a las mismas el contrabajo, que precisamente fue ello muy discutido por ser el único ins-

trumento de cuerda en la cobla, aunque finalmente se impuso. Posteriormente introdujo una segunda tenora y un segundo fiscorno y luego ya ha venido el aditamiento de uno o dos trombones de varas.

Según la opinión de algunos investigadores, la organización dada a la *cobla* por Pep Ventura, no era fruto de buscar en ello una nota de originalidad al adaptar a la misma al fiscorno, cornetín y contrabajo; mejor sería pensar que pretendió llenar un vacío buscando en ello el remedio ante la desnudez del conjunto. De hecho él, estableció la *cobla* desde el punto de vista musical, y efectivamente, consiguió su propósito.

Ya en los tiempos del señero prestigio de Pep Ventura, las coblas llegaron a una formación de nuevos músicos. E ahí una de las formaciones de la cobla de Pep Ventura, antes de producirse la desidencia, compuesta por los músicos siguientes: Pep Ventura (tenora); Jose Buil (1.º cornetín); Ricardo Terreol (2.º cornetín); Vicente Alxina (1.º fiscorn); Francisco Ricart (2.º fiscorno); Pedro Codina (caramillo y tamboril); José Badosa (1.º tiple); Salvador Codina (2.º tiple) y Domingo Terrerol (contrabajo).

Desde entonces si bien la cobla no ha sufrido ninguna modificación esencial, si en cambio, ha visto aumentados sus componentes sin modificar en nada la formación en cuanto a instrumentos se refiere. Solo se aumentó la misma con una segunda tenora y mucho más tarde se introdujo el trombón de varas. Puede afirmarse que hasta por allá los años 1920 o 1925, casi todas las *coblas* presentaban una formación de 10 músicos; dos cornetines o trompetas, dos fiscorns, contrabajo, caramillo y tamboril, dos tiples y dos *tenoras*.

Luego se dio paso como decíamos antes a un trombón de varas y la *cobla* quedó aumentada a 11 músicos, aunque esta innovación la adoptaron no muchas de ellas. Paulatinamente ha venido aumentando el número de músicos, siendo doce en la mayoría de las *coblas* y en algunas hasta llegar a catorce, habiéndose por tanto ampliado el número de trompetas y de trombones, sin ninguna otra variación.

JOAQUIN GIRONELLA GARAÑANA

Contrallum

Es sent decebut, gairebé humiliat. Tot ha succeït contràriament a com s'ho esperava. Les mirades d'Elena, contínues, incessants, que a tota hora el repton, no han estat més que un ham llençat al vol per tal que ell— un vanitós incaut— quedés presoner de la seva coqueteria ja que, a hores d'ara qui sap si deu vanar-se d'haver-lo refusat.

Fa temps que es coneixen, que es veuen cada dia i parlar amb ella sempre li ha estat fàcil a despit de saber que no coincideixen en els gustos i que tot ho jutgen des de punts de vista plenament oposats. Mai no s'ha sentit molest que ella defugi parlar de Sartre, de Teilhard de Chardin, que s'interessí més per Bécquer i Maragall que per Albertí o Espriu, ni menys que prefereixi les pel·lícules americanes a l'estil de "West Side Story" i "My Fair Lady" a les d'Antonioni o Summer. Sempre se li ha fet avinent que Elena està poc formada i que té poca predisposició per intentar-ho, però sovint, anant amb ella s'ha contagiats del seu optimisme, de la vitalitat que desprèn, així com de l'esperit combatiu que el mateix l'indueix a atacar els convencionalismes de les generacions anteriors, que a defensar agosaradament totes les inversemblances de la moda.

—Si et deixessis barba —li havia dit un dia— series la mar d'interessant i el teu aire d'intel·lectual seria també inqüestionable. I, als seus llavis, el mot "inqüestionable" esdevenia presumptuós com un gol assolit sense esforç.

—Si així ho fes —havia ironitzat— més aviat semblaria un cantant dels que t'agraden.

—Sí, però un cantant que no sap vocalitzar.

El riure se li havia escapat a glops seguits, incontenibles, com sempre que alguna cosa li feia gràcia, però, en comptes de sentir-se'n ofès n'havia saborejat la ingenuïtat, l'eufonia.

Era per tots aquests petits detalls —el riure a glops, les mirades expectants, iròniques, inquietes, que sovint li

dedicava, el gest amb què es tirava els cabells enrera o s'estirava les faldilles, el so amb què allargava les vocals —que no se la podia treure del cap. L'obsessionava. La veia en totes les possibles actituds, la imaginava opinant sobre tots els temes amb una gosadia que no lligava amb el poc coneixement que en tenia, però sempre n'admirava la presència, la força amb què la sentia a prop, com si la tingués davant dels ulls.

Sí, era per tot això que aquest matí de diumenge havia decidit parlar-li.

Sentats al cafè, mentre ella saborejava un *gin flips* i ell xuclava l'escuma d'una *Sant Miquel*, li ha exposat, d'una manera rotunda i clara, tot el que s'havia proposat dir-li. Ha estat al fer una pausa, quan ella, desimboltament, li ha dit.

—Sóc massa superficial per un home com tu. No crec que ens avinguéssim.

—Què és el que t'ho fa pensar?

—Ens coneixem de sempre i es pot dir que encara és l'hora que ens hàgim d'avenir en alguna cosa.

—Es que per estimar-se és necessari avenir-se?

No ha contestat a la pregunta, sinó que, sense més ni més s'ha posat a parlar de l'últim Festival de la Cançó, amb una versatilitat més exagerada que de costum.

No ha insistit, s'ha limitat a intercalar algun que altre monosíl·lab al monòleg d'Elena fins que, al passar les germanes Andreu per davant del cafè, s'ha acomiadat d'ell amb un pretext que ha pres tots els aires d'una conveniència.

Ha quedat decebut, perplex, mentre ha vist com Elena s'anava allunyant, fent ús de la gesticulació que li és característica quan està excitada per alguna cosa.

Crida al cambrer, abona la consumició i enfila la carretera del Castell, sense saber on encamina els passos. No té ganes de trobar-se amb els amics, de parlar amb ells ni de discutir temes que li semblen sobrerament esgotats.

De cop i volta s'adona que està a les envistes del parc. A l'entrar-hi, unes mans amatentes, li claven tot seguit

una bandereta a la solapa mentre li presenten la capsa on la moneda, al caure, dringa amb soroll metàlic. S'encamina per l'avinguda que mena als pins i s'asseu al primer banc que troba. El dia és radiant i el sol s'escampa a clapes, aprofundint i allargassant ditades d'ombra.

Es treu de la butxavca de l'americana "Els mots" de Sartre i, al deixar el llibre sobre el banc, rellisca i queda obert a terra. No fa cap moviment per recollir-lo. Resta absort, abstret, mirant fixament en la llunyania. La figura d'Elena sembla sorgir de darrera de cada soca, multiplcant-se, com reflectida per innúmers miralls. S'apropa, s'allunya, es descomposa, torna a integrar-se, fins que desapareix engolida per la llum.

De cop i volta les notes de la primera sardana de l'aplec estripen l'embadaliment en què es troba. Les notes arriben exultants, s'enfilen pels troncs dels pins, s'estenen sobre l'herba, penetren els seus sentits, els sacsejen. Primer queda sorprès, atret, després escolta amb atenció i tot d'una impel·lit per un estrany impuls s'ajup i cull el llibre obert en la pàgina 131. Llegeix: "La mort era el meu vertigen perquè no m'agradava de viure, cosa que explica el terror que m'inspirava. En vaig fer, identificant-la a la glòria, la meva destinació". Clou el llibre. No té esma de prosseguir, ja que aquestes paraules que potser en un moment donat poden interessar-li, ara perden consistència, intel·ligibilitat. Ni la decepció rebuda, ni el tedi en què aquesta l'ha submergit poden esbargir aquest escalf intens i confortant de la primera sardana que escolta, sol, en silenci, i que li fa sentir que la mort resta lluny perquè és la vida que continua sol·licitant les seves inquietuds, la resolució dels seus problemes.

MONTSERRAT VAYREDA i TRULLOL

Figueres sardanista

*Dedicat a la enfervorida balladora
de sardanes, gentil i encisera EMILIA PLA.*

Figueres, la ciutat noble,
Cap i Casal de l'Empordà,
ets mare de la sardana
perquè aquí es va crear.

Mare de la sardana
perquè un fill vas tenir,
el qual va donar-li forma
posant-hi tot l'esperit.

Aquest fill, En Pep Ventura,
encar que sigui adaptat
val tant com un fill lligítim
perquè vos honra la ciutat.

Molt bé feu en homenatjar-lo
perquè en escrieix s'ho mereix
i homenatjant-lo vosaltres
tot Catalunya s'hi adhereix.

Balladors no te'n manquen
mes en tens una ¡quin tresor!
per els aplecs porta el nom del poble,
gesta que't fa gran honor.

Es l'Emília de Figueres
la qui et fa aquest favor
balladora enfervorida
i catalana de tot cor.

A l'Emília de Figueres
qui és que no la coneix?
la simpatia l'hi brolla
i anella que's posa enalteix.

També hi ha qui l'acompanya
de nissaga figuerenca
Déu ens deixi veure molts anys
sens notar la defallença.

JOAN RAMONEDA

Un compositor figuerenc

Si ens remuntem als anys 20 al 31, el nom d'En Joan Llonch Batlló (a. C. s.) el trobarem en tot ço que representava una activitat, un "dinamisme", diríem avui dia, que col·laborava a "La Veu de l'Empordà" molt sovint, i amb el Grup d'Amics que formàvem la "Penya Blava" procuràvem dur les nostres activitats en tot ço, que representava la "vida" dins la nostra ciutat, com era l'"Associació de Musica", —recordem Emil Sauer, qui estrenà el piano de cua, Xavier Cugat, Joan Manent, Mercè Plantada, Maria Barrientos, Chor Smetana, de Praga, i, amb l'astorament de molts dels nostres ciutadans, demanàvem es donés a conèixer Ravel, per primera vegada!... Ens allargariem massa; però ja ens serà permès assenyalar érem la nostra colla, capitanejada per en Joan Llonch Batlló, els qui publicàvem "L'Agapitu", "quinzenal de Festa i galania", com l'haviem anomenat, i que es publicà en curs de l'estiu de l'any 1923...

Joan Llonch Batlló, era un dibuixant, —recordem les seves caricatures— un bon escriptor, un actiu compositor musical, i un excel·lent amic.

De les seves sardanes puc anotar les següents, que servem en el nostre arxiu i que podem situar entre els anys 1923 al 1930. "Fi de Festa" 25 x 61, "Enviant flors", La Colla d'En Bosch" 25 x 81, L'Hereu escampa" 25 x 67, "L'alegre pobilleta" 29 x 71, "Patriamor 33 x 63, "Gentil nineta" 25 x 49 "Magdalena" 33 x 62. Duen la data del 1923, i el número 5 de les seves composicions sardanístiques, "La Ventafocs" 25 x 63, "Glossant la Festa", "La font trobada" i, de l'any 1930, "Cançó de l'Exiliat", que ens dedicava a l'enviar-nos-la des de París, on estava treballant en una de les Cases Editores més importants d'aquella Capital.

A l'enviar-nos-la, sols per Piano, hi havien les seves anotacions manuscrites, per la deguda instrumentació, cosa que féu l'habilitíssim Sr. Cirilo.

Podem encara assenyalar la "Cançó de bressol", i, amb lletra de Mossèn Bartomeu Barceló, "El mas de Can Pagès", així com el "Tango" —llavors tant de "moda"— anomenat "Monmartre", i que també ens fou tramès des de París.

Amics del "Foment de la Sardana", no caldria, un dia o altre, en una de les nostres Festes, donar a conèixer les sardanes d'aquell compositor figuerenc que es deia Joan Llonch Batlló?

Per endavant us agraeix el vostre soci

JOAN SUTRA VIÑAS

**Sola o
con vino...**

ES ÚNICA!

I.C.A.S.A. VILATENIM
(G E R O N A)

La Sirena i el Pastor instrumenten la Sardana

He vist un camp ple d'espigues de blat i de roselles. Es movien lleugerament impulsades pel vent ondejant bandera catalana. I al bell mig d'aquest formós camp, un pastor i una sirena.

— — —

La sirena li deia al pastor:

—Hem de crear un cant que immortalitzi el nostre amor.

—I aquest cant esdevindrà dansa... —digué el pastor, mirant amorosit la sirena.

Els ulls d'ella, plens de misteris marítims i de llum encisadora, es fixaren greument en tot el que la voltava. Mentre, el rostre del pastor, reflexava la noblesa de les seves muntanyes, la bravura dels seus pics i la puresa dels seus cims.

De l'amor d'aquests dos éssers, de la seva unió i compenetració, nasqué la formosa terra que més tard havia de convertir-se en el nostre Empordà.

— — —

Heus ací que el pastor i la sirena decidiren portar a la música tots els diferents sentits de la vida. D'una sensibilitat exquisida i amb un gran sentit de copsació, la nostra llegendària parella, crearen el que podríem dir-ne la primera COBLA. De l'autèntic batec del viure quotidià, arrencaren les notes musicals que uns instruments, per ells imaginats, donarien a conèixer el que es denominaria: SARDANA.

I fou així, d'aquesta manera senzilla però d'una autenticitat viscuda, com varen anar emmotllant i creant les peces instrumentals que avui coneixem. Ells, primer que ningú, les varen concebre i ens les deixaren com a testimoni del seu amor.

— — —

—Si sabessis el mar com és bonic...!

—Si veiessis la llum de la carena...!

Sempre se saludaven així el pastor i la sirena, quan es trobaven. S'assegueren, com de costum, entre les espigues de blat i les roselles i començà llur diàleg.

—Hi haurà un instrument que l'he batejat FLABIOL—digué la sirena—. Ell farà arribar fins a tothom el despertar del dia.

—Amb quines notes? —preguntà el pastor.

—Amb el cant dels ocells, amb el sol naixent, amb el parlotejar dels riuets, amb l'infant tot just nat.

—Després, en tinc un altre que serà el TIBLE.

—Quina missió li encarregues?

La sirena parlava acaloradament, amb la seva peculiar vivacitat. S'enrogien les seves galtes, donant-li allò un encant indescriptible.

—El tible serà el que ens cantarà les rialles fresques i enjogassades de la joventut. Serà l'esclatant crit, joiós, d'un amor que triomfa per damunt de tot. T'agrada tal com he concebut el tible?

—Sí, molt. I ara escolta'm a mi. Jo n'he creat un que es dirà TENORA. El seu cant serà ple d'enyorança.

—D'enyorança? Per què? A mi m'agrada l'alegria, la felicitat, la joia.

—A mi també, estimada sirena. Mes l'enyorança és el sentiment que s'experimenta, quan aquesta felicitat de què tu parles s'ha perdut. Es un sentiment callat, profund, d'un gust dolç-amarg. Són les il·lusions fallides, els ideals trepitjats...

—Voldries que també fos la tenora, la que recollís els sospirs de la muller, tot esperant a la vora de la llar el retorn del marit?

Tots dos restaren pensatius després d'aquestes paraules, fins que el pastor digué:

—Les teves paraules encaixen molt bé amb la idea que jo tinc de la tenora. I, ara, saps qui parlarà del pas del temps? Serà un instrument que es dirà CONTRABAIX. Ell serà sempre present. Constant en tot moment. Imprescindible en tota sardana. Serà el diàleg amb la justícia eterna.

—Tu sempre tan amant de la justícia, que fins i tot en la sardana hi ha de relluir. Continua que m'interessa tot el que em dius.

El pastor afalagat amb les paraules de la sirena, continuà dient:

—Voldria també veure reflexada la maduresa dels homes i, per això, he creat el FISCORN. El seu so de gravetat, s'escau bé per poder dir el que hi ha en el cor d'un home de cabells blancs, assegut a la vora del foc, que amb dolça serenitat mira el seu davant, veient propera l'hora de la seva no gaire llunyana tardor...

—No estiguis tan pensatiu, que se t'enfosqueixen els ulls amb el teu patir amagat, i m'entristeixes a mi.

El pastor somrigué i continuà ja amb en to més festiu:

—Tú saps el mot que jo estimo les muntanyes. Vull que tothom les arribi a conèixer amb la seva majestuosa bravura i serà el TROMBO qui escamparà arreu del món el seu missatge de pau. I vull que sigui també ell, qui canti els encants encisadors de la mar, els seus atractius incomparables...

I acaronent la sirena, li digué tot seguit:

—No ha estat ella qui m'ha donat aquest tresor que ets tú? Doncs, vull que també el trombó escampi la seva lluminositat blavosa per totes les contrades, fins i tot les més amagades.

—El meu pastor, sempre tan somniador...!

—No tot és somni ni suavitat en mi, sirena. Però gairebé sempre em decanto pel costat bonic de les coses. Saps que inclús els llamps i trons vull fer-los sortir també en la nostra dansa? Serà mitjançant un instrument sonor, fort, que el batejaré amb el nom de TROMPETA. Serà un espectacle superbí, que imposarà escoltar les fúries de la Natura medint les seves forces. El cel enrogit en ésser fuetejat pels llamps. El tremolar de la terra amb el so ensordidor dels trons. El parloteig incolor i monòton de la pluja...

La sirena amb el rostre il·luminat, digué:

—Ara que me'n recordo. Hem de crear un altre instrument. El podríem aparellar amb el flabiol i anomenar-lo TAMBORI. Ja que el flabiol és el despertar del dia, el tamborí podria ésser el tambor de l'esperança i el despertar a les il·lusions. El cofre de les falleres i dels anhels. Sí, sí, a mi m'agrada, i a tú?

—A mi, també. I crec que hem arribat a crear una formosa cobla, que portarà fins als racons més amagats, més llunyans i desconeguts, la nostra sardana, que és la dansa més bella de totes les danses que es fan i es desfan...

NURI TRIAS

El flabiol

Com instrument, sóc menut
esllanguit com una anguila
i, sempre m'han reconegut
pel meu refil d'embranchida.

So punyent, enciso l'ànima
bo i entrant-hi, faig ferida.
Regalant dolçors l'esplaia
desvetllant-la si és dormida.

Per company, un tamborí
de fusta, metall i tripa
La baqueta amb tremolí
afanyant-se cicatritza.

De la Cobla sóc puntal
i, a mí la tinc submisa
dóno l'entrada i final
contrapunt i investida.

Té tothom un goig capdal
al sentir-me com matitzo
Imitant l'eixerit pardal
amb raó, el qui més crido.

ALVAR LAFUENTE i SABATE

Realitat i simbolisme de la Sardana

No es podrà dir que els empordanesos no honorem la nostra dansa: hi ha hagut sempre un benemèrit grup de sardanistes, sota noms diversos, avui Foment, que ha cuidat de fer el què es necessitava per tal que la sardana tingués un lloc preferent en les tasques de la ciutat i fins i tot de la comarca i potser més enllà no amb el seu callat però eficaç exemple. Gràcies a això, que avui podem presentar com a un acte rellevant, el sisè aplec de la sardana, en la nostra ciutat, per ara solament fadrina, perque l'elecció successòria per ara no ens ha estat deferida com a altres llocs. Els títols, ben agradables, acrediten qualitats, i nosaltres, podem presentar als altres precisament aquest connatural nostre amb la sardana, que és al mateix temps simbòlic i transcendent. Que diem això d'una dansa, pot semblar exageració dictada pel nostre amor per una cosa que ens resum i ens acredita, però no és així, sino que deriva de la mesurada observació de tot lo que la sardana significa, en la seva expressió simbòlica de fraternitat, llibertat, ordre, igualtat entre els balladors, i exemple de convivència: la sardana, amb la indiscriminació entre els balladors, ens diu eloqüentment que no hi ha diferències entre ningú, que no s'exigeix a ningú altra qualitat essencial que el seguir les normes de la sardana, ben simples i concretes, amb alegria, atenció i sense por d'espantillar un conjunt, que es forma espontàniament, i tan sols amb els que lliurement accepten de seguir unes regles, que no són fruit de la convenció sino de directrius tan abstractes i tan exactes com la matemàtica, bé que en el seu estadi més primari i comprensible per tothom: perque tothom hi cap en una sardana, tothom és admès a ballar, obrim els braços a tothom que vulgui afegir-se al nostre ritme i vulgui participar de l'alegria, que poques altres dances poden proporcionar, d'ésser actor i espectador al mateix temps, i tothom hi pot entrar tothom hi cap: altra significació de la fraternitat, no pot ésser més clara: però, desseguida, observeu que si per qualsevol motiu que no se li pregunta mai, un se'n vol retirar, se'n pot anar en qualsevol moment, sense que la sardana deixi d'ésser sardana, ni que els altres balladors perdin res de la dansa. La sardana, pot així ésser indefinidament grossa en

quantitat o més petita per la gent que la balla, i continua éssent sardana. Poden haver-hi en una plaça, (perque és essencial que pugui ésser-hi tothom, i la cobla se sent prou) una o moltes rotllanes, fins i tot poden aprofitar l'espai, ballant una dintre de les altres: tothom balla la mateixa sardana, amb més o menys gràcia, però sempre trobareu en cada una la varietat infinita de maneres de ballar, sotmesa a la mateixa regla, voluntàriament acceptada, i expressió d'una llibertat que és també consubstancial del nostre poble, de tal manera, que seria la negació de la Sardana, voler, (llevat del cas excepcional d'un concurs, i encara sols per això), limitar el número de balladors, o de sardanes que es puguin formar, o exigir al ballador que entri o que surti o sobre tot, que no surti, si això no li plau.

Sempre la significació de la nostra sardana, serà aquesta, i aquesta significació de tan alt contingut, serà reconeguda arreu del món mentre hi hagi qui vulgui considerar-la com a resum de l'ànima d'un poble que es dona les mans. Llibertat, fraternitat, igualtat, en definitiva, amor pels altres, intervenció ordenada en un afer col·lectiu transcendent, serà sempre comprès a per tot, on se'ns miri sense prejudicis: veus aquí, que un dels nostres escultors, Enric Momjo, ha comprès i ha volgut donar exemple als altres pobles, mostrant, en lloc preferent d'un recent relleu que li ha encarregat un organisme internacional a Nordamèrica, com a millor símbol de la fraternitat, la unitat, el ritme, l'ordre col·lectiu i la llibertat, la nostra sardana, i com en diversos llocs del país, la sardana ha estat un símbol eficaç i directament significatiu de tot això tan important per a la persistència de la civilització; i per poc que expliqueu a qualsevol, nacional o estranger, ara que tants us ho pregunten, quina és la manera d'ésser del nostre país, per mica que li expliqueu que ballen la sardana, i que aquesta dansa consisteix en fer lo que cal quan sou a dins, i si no voleu fer-ho, us en aneu i deixeu als altres i que tothom hi cap, comprendrà perfectament que es per aquí on cal cercar la veritable convivència social i humana, i que és en lo que significa la nostra sardana, en lo que el nostre poble té de virtuts col·lectives, d'un alt contingut espiritual, que és lo que ens justifica davant de tots els pobles del món.

C. RABANE

Conte de l'Equinocci

El sol queia amb duresa despietada sobre els caps coberts per barrets de palla. Aquest tocat, era el signe característic dels homes que treballaven la terra. D'aquests calia però diferenciar els homes de color, els negres de pell. També es tocaven amb barrets de palla, palla de l'amo, teixida per àgils mans d'esclau.

La seva quotidiana tasca era d'una duresa realment impressionant. Aquí però no cal diferenciar el color de la pell. L'home del camps tenia un treball excessivament dur. En lo que cal fer notar la diferència és en el tracte. El negre era despreciat i aquest odi, el duia a fer una vida retirada, quasi avergonyida, conservant les tradicions dels seus avant passats. No s'incorporava a la vida dels blancs. Obligat per el menyspreu vivia tancat per la seva dura jornada de treball i per les tradicions manifestades després de la jornada, a la nit, per ell, aquesta nit, no era res més que un tornar a viure el dia.

Els nostres personatjes vivien doncs, d'acord amb aquesta forma de ser. Sam, home madur, cabells blancs, contrastant amb el color de la seva pell, fatigat per l'esforç cotidià i sense esperança ja, d'una millor forma de vida. Jack, jove, amb plenitud de facultats, lluitant per una millora. L'amistat que feia aquests dos homes inseparables era de plena de contrastos. Un, fatigat, rendit. L'altre, lluitador per naturalesa, s'oposava amb totes les seves forces a deixar-se vèncer, per les seves desagradables circumstàncies. Les converses, d'aquests dos homes, converses emparades en la nit, s'assemblaven a n'aquesta.

— — —

—Es cert que vivim Sam!, però amb quines condicions. El nostre treball ni tant sols és apreciat. Unicament el despreci ens pertoca. Es això just?

—Ets jove encara. Potser tinguis raó. Però quan portis els meus anys de treball, et donaràs compte que el més important és subsistir, viure, prescindint de la forma. Comprend que et rebelis contra tot. Accepto que tinguis raó, però arriba un moment en la vida que tots els homes, quan els anys ens fan traspasar la línia de les aptituds físiques,

que ens rendim. Allavors relacionem subsistència amb existència. Ara, jo sóc així.

—No us comprenc, Sam! Aleshores el dia és igual que la nit. Vull dir que us es diferent treballar o descansar...

.....

—Ja entenc. La vostre esperança és el descans.

—Sí. Estic cansat, Jack.

— — —

Les converses d'aquests dos homes acabaven sempre així. Amb una concessió. Cada un comprenia les raons de l'altre, encara que no les acceptés.

— — —

La vida de Sam com la de tots els homes, va un dia qualsevol de l'estiu abandonar-lo. Sam va morir resignat. En el fons, aquesta únicament aquesta, era la seva esperança. El negre jove, va sentir l'absència del company.

Quan el sol va quedar amagat per les puntes de les montanyes de ponent, Jack passejava per el conegut paratge de la plantació. Allà a poca distància, les cabanyes començaven a ser superades per la foscor. Algun foc tirava a l'aire el resplendor de la guspira. Jack pensava amb les paraules del seu amic. Ara, es sentiria més sol. Quina havia de ser d'aquí al davant l'esperança de la seva vida. La reunió amb Sam, o la lluita inconcreta...

Quan aquests pensaments voltaven per l'ombra de la nit, un cant d'esclau va aixecar-se pel damunt del silenci. Les veus clares, amb tó d'esperança i de retrobament, deien l'últim adéu col·lectiu al company que els havia abandonat.

El silenci duia amb persimònia processional, les veus que s'escampaven cantant...

Per què plorar si el meu cor està content?
Per què sofrir si ells no poden retornar?
Ja fa molt temps van emprendre el llarg camí...
Se sent les seves veus cantar: No tardis Jack!

M.

Una leve, pequeña historia en la calle

La Cobla invisible

Fue buena la circunstancia porque aquella pareja de extranjeros ya me había llamado la atención otras veces. Era una gran pareja. Supongo que residirían en algún lugar de nuestra costa, un lugar cercano, desde luego. Quiero decir que tampoco lo veía habitualmente, que no estaban como incrustados en nuestro paisaje. Aparecían de pronto, de vez en cuando, andando como llevando una idea fija, resuelta e importante. Tenían gracia y era chocante porque sus figuras, en sí, siempre tenían un aire de rigidez. Eran naturales y, sin embargo, también impenetrables. Vestían de negro, con una justa extravagancia; una extravagancia concreta, sentida, de creación, sin ninguna nota que pudiera parecer imitativa. Podían ser nórdicos. Tal vez alemanes. A lo mejor, ingleses. Lo más seguro, claro, es que son extranjeros, como dice siempre en casos parecidos la señora María...

Fue buena la circunstancia. Me gustó que fueran ellos, precisamente, a quienes captara en una leve pequeña historia en la calle. Por decirlo de otro modo: ellos se lo merecían. La calle era vulgar, como tantas. Y necesaria. Había tiendas, talleres... y hasta creo que una imprenta. (¡Qué bueno, a lo mejor se imprime esto en la misma calle!). Viéndoles de lejos, viendo a la pareja tal como estaban, resultaba una imagen fuera de tono. Contrastaba con rotundidad. Había que mirarlo varias veces para convencerse. El, con su pelo revuelto y sus gruesas gafas negras, estaba sentado en la acera, cerca de una esquina, con los brazos apoyados sobre las rodillas y escuchando atentamente. Ella, con su figura como desprendida de una página de "Vogue" (podría decir de una página de "Siluetas", pero es casi seguro que "Siluetas" la habría entresacado de "Vogue") permanecía de pie, casi detrás de él, con los brazos cruzados. Su rubia cola de caballo parecía brotar de la pared donde se apoyaba.

Ofrecía, con la frente ligeramente levantada, su perfil de moneda...

Sonaba una sardana. La música se desparramaba por toda la calle y uno chocaba con ella a medida que iba acercándose. Era una sardana auténtica, quiero decir que no procedía de ningún tocadiscos ni de ningún milagroso aparato de transistores. Era una sardana con toda la fuerza, lanzada por toda una cobla, como materializada. Era una sardana integral. (A mí me hubiera gustado que fuese "La sardana de les Monjes", pero era otra, una de nueva). La pareja estaba allí, frente a un viejo y alto portal superviviente de otras épocas, completamente cerrado. Y la sardana partía de ahí, dura y frágil, como un grito de ternura. Bastante más lejos unos chavales se perseguían y se empujaban, jugando, habituados ya al ensayo de unos músicos que dan vida —toda la vida— a las sardanas.

La pareja estaba muy atenta. Hubiese sido curioso poder observar el momento en que una idea fija se rompe en mil pedazos, brillando por los aires cuando le da a las partículas unos rasgos de sol y unas notas de sardana. Porque la pareja —siempre la lleva— iba por esta calle con una idea fija o, por lo menos, como llevándola. Y la rompió una cobla invisible. Los intencionados pasos se quebraron, tuvieron que detenerse, que recomponerse aquí, junto a la esquina, frente al viejo alto portal. Todo lo demás tuvo que esperar.

No tuve más remedio, al cruzar ante ellos, que sonreír. Y ellos, abiertamente, sonrieron. Hacía muy poco rato que acababa de leer una reseña sobre el acto de inauguración de la nueva Oficina de Información y Turismo en la Plaza del Sol. El señor Subsecretario de Turismo dijo, más o menos, en su discurso, que el turismo no es solamente la gran empresa del país gracias a la cual puede realizarse el Plan de Desarrollo y equilibrar la balanza de pagos. Es también una fórmula de entendimiento entre todos los hombres en tierras de España...

VICENTE BURGAS GASCONS

El Monumento, primer paso para la modificación del Parque

El acuerdo de situar el emplazamiento del monumento a Pep Ventura dentro del marco del Parque Bosque Municipal impone la necesidad de proceder a una rápida consideración sobre la gran obra y servicio que en su día rindieron a la ciudad un puñado de previsores figuerenses.

El Parque tiene medio siglo de existencia, en cifras redondas. Unos pocos señores cuyos nombres están grabados en un monolito bajo los pinos de la parte alta del recinto, tuvieron una clara visión de las necesidades expansivas futuras de la ciudad y sobre un terreno rocoso, árido, de escaso valor, empeñaron su voluntad en la creación del mayor espacio verde de la ciudad. Es curioso comprobar después de cincuenta años, el acierto de aquellos mecenas en la elección del lugar apropiado y en la redacción de un proyecto alejado de unos resabios románticos que aún existían, dándole ya una configuración moderna, que ha logrado mantenerse hasta la actualidad.

El Parque vió crecer unas pinedas excelentes. El tramo del Paseo Jaime I fue sendero de las pequeñas excursiones hasta la "Font Trovada", hoy desaparecida por haberse cortado su afluente en alguna de las muchas construcciones levantadas en sus alrededores, o de otras que subiendo por el "Còrrec dels jueus" (hoy magnífica avenida que conduce al Hospital) permitía adentrarse hacia la falda del Castillo.

Tenemos a la vista un plano primario de lo que se pretendía fuera el Parque. Está trazado con mucho interés, totalmente de acuerdo con los gustos de aquella época. Abundan las jardinerías, glorietas, terrazas, parterres, hay un local para museo municipal, etc. Era un parque típico de medio siglo atrás. Pero sus creadores fueron más allá y pensaron en un parque más abierto al descanso que no a la tradición social de sus tiempos.

Sin embargo han transcurrido cincuenta años. Los gustos han cambiado, las necesidades son otras y una nueva

concepción de jardinería y espacios verdes ha nacido en pocos años. Incluso en la facultad de arquitectura se halla establecida una especialidad exclusiva dedicada a los espacios verdes. El Parque de Figueras ha mantenido dignamente su posición en todo este largo plazo y ahora se presenta la ocasión de adaptarlo a las necesidades y gustos modernos. Por eso hemos dicho que el emplazamiento del monumento a Pep Ventura puede ser el motivo esencial que promueva esta modificación necesaria para nuestros días.

Actualmente todo el Parque está rodeado de altos cipreses, con cinco entradas oficiales, aunque en la realidad toda la alambrada que lo rodea está rota y se entra y sale por donde uno quiere. La vida moderna impone prisa, no hay tiempo que perder en buscar una entrada. Los recintos actuales deben ser abiertos, sin muros ni barreras continuas de cipreses, e incluso asfaltados sus paseos principales. Bordes el Parque o adentrarse en él por la noche era considerado improcedente hasta que hace un par de años el Ayuntamiento dispuso su iluminación. Y un Parque como el nuestro, que nos ha quedado rodeado de edificación, merece un concepto plenamente diferente y son muchas las personas que diariamente han de cruzarlo.

El Ayuntamiento que inició su revalorización con la iluminación de sus principales paseos, ha procedido hace pocos meses al cortado de los arbustos que formaban toda la fachada de la Ronda de Mossén Cinto Verdager, en el punto en donde deberá ubicarse el monumento a Pep Ventura. Esto debería ser el paso inicial para la reforma total, dándole una mayor visibilidad, mejores atractivos para los mayores y pequeños, instalando un restaurante o bar, ampliando sus paseos y modificando algunas plantaciones. La ronda asfaltada que actualmente lo rodea permite sacar un gran provecho de este gran espacio que unos figuerenses vislumbraron a primeros de siglo y que, simplemente, ha de ponerse al momento actual, pues cada época tiene sus necesidades y gustos.

JOSE M.ª BERNILS

La Rambla de Figueres

Ets l'ànima d'un poble que és com era,
malgrat s'hagi abellit tot fent-se gran.
Foc crepitant posat al mig d'una era
amb joves i donzelles al voltant.

D'un poble que a la sang hi duu l'essència
de ser fidel a Déu que el va crear
i conservar esplèndida l'herència
de ser joiell preuat de l'Empordà.

Tu ets estoig vivent de recordances
per qui, ja vell, a tu es ve a eixoplugar,
gaudiós d'aquell jorn de delectances
que sota els arbres teus ve a recordar:

Quan assentat a un banc, prop de l'amada
i llegint als seus ulls tot l'amor seu,
li cremava el desig d'una besada
com crema el sol el primer glop de neu.

Quna passejant, presos de mans, amb ella,
amunt i avall de tu, gustant l'amor,
anaven dolçament teixint l'anella
dels mil iris de llum i de color

que els daria la gràcia diumengera,
i l'alba dels seus somnis abastar...
quan perdrien la seva primavera
pel cel que abastarien amb la mà.

I ara el vell ho recorda i si no plora,
perquè el record l'alegre, prò el fereix,
es perquè veu que va vers ell la nora
portant el nét més xic... i no mereix

el tendre infant una parpella humida...
la nora que també té el seu passat
en aquesta gran rambla que convida
a assaborir el repós amb bell esclat.

La nora que recorda amb complaença
i amb un panteix al pit, abrusador,
l'instant que amb l'espós seu féu coneixença...
els jorns que al primer banc, acollidor,

gustaven de l'amor, com bresca fina,
tot teixint esperances pel futur.
I el nét que figuerenc és, s'endevina,
perquè és gentil, esvelt i rostre pur,

també sent per la rambla, una fallera
que es farà més encesa al curs dels anys;
quan senti al pit l'alè de primavera
i vegi el cel amb els primers companys.

Tu ets el cor d'eixa ciutat oberta
al bell desig d'amors i d'amistats.
Jamai ni un sol instant t'has vist deserta
de vells, homes madurs, ni enamorats.

En tu no hi pot el sol que aixafa i crema...
només aquell que dóna benestar.
Jo et veig, tostemps, com una gran verema
que aviva el goig que enceta un bell cantar.

La pau de tu reviu i reconforta,
a dintre teu! oh rambla! tot hi escau
Els escalons són com una gran porta
que ens guí a un viure dolç tendre i suau.

Cada arbre té una història i cada fulla
un bell motiu per a saber-li greu
que arribi el trist moment de la despulla...
i cada banc té un secretet que és seu,

perquè li ha donat el vell o bé la vella,
o la donzella, el jove o els infants,
o l'amat i l'amada, en l'alba bella
de conjuguar el dol verb de fer petons.

Ets l'ànima d'un poble que no es dóna
a viure sens un flam d'il·lusió...
Si en el treball les hores empresona,
també té els grans moments d'oració.

D'un poble, d'una vida i una història,
que el món, eternament, fullejarà...
D'un poble que és l'orgull i l'ampla glòria
de lo millor del món; de l'Empordà.

FRANCESC CASTELLS i PLA

Agraïts i fins un altre any!

Si, ens cal ara cloure aquest butlletí amb aquests mots ben sincers d'agraïment per a tots: pels que ens han ajudat en la tasca, un bon xic complexa, de la confecció d'aquest llibret-programa, per tal que arribés a mans de tots els que senten els neguits nostres, entorn de la nostra estimada dansa. Sincerament, doncs, les nostres gràcies, per haver pogut veure realitzat, una vegada més, la nostra festa màxima sardanista, a tots els que ens han ajudat.

També el nostre agraiement va adreçat a l'Excel·lentíssim Ajuntament, a totes les Cases industrials i comercials, Entitats i particulars que han volgut col·laborar a aquest Aplec de l'Empordà.

Us diem, doncs, per acabar aquesta diada curulla d'entusiasme, que, un altre any, si Déu vol, ens pensem també reveure'ns, amb la mateixa fermesa, amb la mateixa constància en bé de la Sardana i de tot el que ella representa de vera amistat i ben sentida germanor.

CARBONICAS FERRER, S. L.

R O S A S

FIGUERAS

FIGUERAS
calle Riumors, 1

R O S A S
Avd. Tarragona, 7
Tels. 256234
256138

Tri Naranjus

Representantes
en la zona
de FIGUERAS de:

TRI NARANJUS
PITEL - LO
ARVIN de Cariñena

EN ROSAS depósito de:

VERMUT MARTINI
CERVEZAS DAMM
LECHE Y CACAO RAM
AGUAS MINERALES
VINOS Y LICORES
CHAMPAÑAS PERELADA
Y CODORNIU

Excursió a ANDORRA

Dies 24 i 25 de juny del 1967
(ambdós festius)

Interessant visita a les meravelloses
VALLS D'ANDORRA

Assistència al Ier APLEC de la
SARDANA D'ANDORRA

VIATGE EN AUTOCAR

Preus: Socis 225 pessetes
No socis 250 pessetes

Places limitades.

Allotjament garantitzat a 75 pessetes per persona.
— Els acompanyants que ho desitjin, podran fer reserva de pensió completa.

Direcció Tècnica: VIATGES COSTA BRAVA - Figueres

Inscripcions i reserves:

VIATGES COSTA BRAVA - Tel. 242501
FOMENT de la SARDANA PEP VENTURA - Tel 242934

Notes i advertiments

INFORMACIO. Per mitjà d'una xarxa d'altaveus radiofònics connectats en la tribuna de l'organització, es donaran les informacions addients al bon desenvolupament de la festa i també les notes d'interès del public.

PRO-MONUMENT A PEP VENTURA. A la tribuna de l'organització s'acceptaran donatius destinats a l'erecció del Monument

BUTLLETI-PROGRAMA. Els interessats en l'adquisició d'aquest Butlletí-Programa, podran fer-ho en la tribuna de l'organització, al preu de 50 pessetes.

VEHICLES. Els cotxes hauran d'aparcar en els llocs assenyalats per la Guàrdia Municipal. També els bicicles motoritzats o no, ho faran en els espais assenyalats per a ells.

INSTALLLACIONS DE VENDES. Per a fer instal·lacions de venda dintre el recinte del Par Bosc és precis obtenir l'autorització del Foment de la Sardana Pep Ventura.

PREVISIONS. En cas de pluja o mal temps, les Cobles seran reparades entre les Societat Coral "Erato" i Casino Menestral Figuerenc, galantment cedides per llurs Juntes Directives.

Dipòsit Legal: GE. 185 - 1964

Imprès Arts Gràfiques Trayter, de Francesc Casas Sans — Sant Vicens, 15 — Figueres

DE CATALUNYA. BIBL. DE FIGUERES

1303776166

EDITAT PEL FOMENT DE LA SARDANA PEP VENTURA — FIGUERES